

RAPPORT

ÅRSRAPPORT FOR FORSKNING

Divisjon psykisk helsevern

2015

Rapporten er utarbeidet av

Forskningsjef Ketil J. Ødegaard
Seksjonsleder forskningsavdelingen Stine Hauge

INNHOOLD

Forord	5
Forskningsstrategi 2013 – 2017	7
Mål	7
Strategiske grep for å understøtte forskningsaktivitet	7
Forskningsprogram 2013-2017	8
Forutsetninger:.....	8
Doktorgrader	10
Helge Andreas Hoff: Hvilke særtrekk er typiske ved psykopati?	10
Gro Janne Wergeland: Hvor effektiv er kognitiv atferdsterapi for angst hos barn?.....	11
Årsrapporter – Helse Vest	13
911617 – Amfetamin og psykose	13
911679 – Bergen psykoseprosjekt 2	13
911723 – Autistic problems from childhood to adolescence	14
911793 – The Neurophysiology of Auditory Hallucinations in Schizophrenia	15
911800 – The quality of the relationship as outcome predictor in music therapy with children with autism spectrum disorders	16
911820 – How do genetic, clinical and treatment factors affect outcome in severe mental disorder	17
911827 – Emotional Regulation in children with ADHD	18
911840 – Langtidsoppfølging av barn etter angstbehandling	18
911842 – Towards a dimensional understanding of adults with ADHD	19
911876 – Bergen psykoseprosjekt2: Klozapinprosjektet	21
911880 – A Translational Approach to Anxiety Disorders: Treatment and Mechanisms. A Randomised Double-Blind Study.....	21
911914 – eMeistring – Psykisk helse på nett	22
911920 – Bergen psykoseprosjekt 2: Selvskading og selvmord ved nyoppdaget psykose.....	23
911924 – Cognitive functioning in first episode MDD patients – a five year follow-up	24
911929 – Pharmacogenomics of Mood Stabilizer Response in Bipolar Disorder: An international multi-center.....	25
911957 – Molecular interactions of therapeutic potential in neurodevelopmental disorders	26
911972 – Identification of novel treatment targets in neurodevelopmental disorders.....	26
911986 – Effects of ECT in treatment of major depression: A prospective neuroradiological study of acute and longitudinal effects on brain structure and function.	27
911999 – The influence of illicit substance use on the effects of antipsychotics: A subproject of the Bergen Psychosis Project 2	28

912004 – Barn eksponert for rus i svangerskapet: Vekst, helse og utvikling.....	29
912005 – Barn eksponert for rus i svangerskapet. Morfologisk og funksjonell MR-undersøkelse av hjernen.	30
912013 – New treatment strategies for difficult to treat anxiety patients: A randomized placebo controlled multi-center study.....	30
Årsrapporter – ikke avsluttet	32
911375 – Kognitiv atferdsterapi ved behandling av angstforstyrrelser hos barn og ungdom	32
911525 – Når omsorgen svikter: Barn i risiko for utvikling av psykiske vansker	32
911528 – Barn eksponert for rus i svangerskapet	32
911671 – Samhandling om psykiatriske pasienter på tvers av tjenestenivå - en prospektiv kohortstudie av 6000 pasienter innlagt i akuttpsykiatrien i Helse Bergen	32
911754 – Tvangslidelse (OCD): Behandling, mekanismer og prognostiske	32
911826 – eMeistring – Psykisk helse på nett	32
911922 – Guided self-help, stepped care and face-to-face cognitive behavioral therapy for panic disorder and social anxiety disorder. Predictors and moderators of treatment outcome	33
Årsrapporter – øvrige midler.....	34
EULAST	34
UNGDOMSTOP: BERGEN ADOLESCENT COHORT (BAC) – BP2 UNG	34
Emosjonell regulering hos barn med ADHD.....	34
Publikasjoner hentet fra Cristin	36

FORORD

Kjære kolleger!

Det er en stor glede for meg å kunne legge frem årsrapporten fra Forskningsavdelingen i divisjon for psykisk helsevern, Haukeland Universitetssykehus, for 2015 i anledning forskningens dag 14. april 2016. Forskningsaktiviteten i divisjonen holder seg på et jevnt høyt nivå og det kommer stadig nye prosjekter og personer til. Det er hyggelig å se at divisjonens forskere utmerker seg både nasjonalt og internasjonalt og at vi vinner frem i den stadig hardere kampen om midler til nye stipendiater.

Det er også gledelig å se at aktiviteten er høy når det gjelder å søke midler, og at selv når vi ikke vinner frem på alle fronter så er vi i alle fall med i konkurransen. Av søknadene som ble sendt inn i fjor må vi selvsagt trekke frem professor Kenneth Hugdahls fantastiske suksess, han har fått Advanced Grant fra Det europeiske forskningsråd (ERC) for andre gang. Kun Nobelprisvinner Edvard Moser i Norge har mottatt dette toppstipendet to ganger før. Det overordnede målet med prosjektet er å finne ut mer om hva som skjer når mennesker med psykiske lidelser hører stemmer, og denne forskningen har lenge vært sterkt knyttet til et av hovedsatsningsområdene i divisjon for psykisk helsevern; Bergen psykoseprosjekt. Bergen psykoseprosjekt har i 2015 også hatt suksess med et nytt planlagt samarbeid med førsteamanuensis Marco Andre Hirnstein ved Institutt for biologisk og medisinsk psykologi som har fått 10 millioner kroner fra Bergen Forskningsstiftelse til å etablere et prosjekt som undersøker om stimulering av hjernen kan redusere hørselshallusinasjoner hos pasienter med schizofreni. Prosjektet starter opp på Sandviken sykehus i 2016. En annen viktig samarbeidspartner for divisjonen er KG Jepsen senteret for nevropsykiatriske lidelser ledet av professor Jan Haavik. Dette senteret har plassert Bergen på det internasjonale ADHD forskningskartet gjennom flere år nå og divisjon for psykisk helsevern har vært en av partnerne helt fra starten av. Senteret har hatt en eventyrlig utvikling; pris i 2014 for årets forskningsgruppe ved Det medisinsk-odontologiske fakultet (MOF), Universitetet i Bergen, i 2013 og er partner på fire EU-finansierte prosjekter. Etter å ha fått forskningsmidler for fire år fikk senteret i fjor, som et av svært få, tildelt midler for ytterligere to nye år. Den nye bevilgningen er særlig knyttet opp mot nye kliniske behandlinger for ADHD. De to store innovasjonsprosjektene i divisjonen, eMeistring og OCD-prosjektet, har i løpet av 2015 fortsatt sin ekspansive utvikling. OCD-prosjektet ved å utvide sitt nedslagsfelt til å bli et nasjonalt prosjekt med en tildeling på over 20 millioner over NASATS til forskning på pasienter som har hatt tilbakefall eller manglende behandlingsrespons. OCD-prosjektet har også nådd helt til topps som full partner i en NIH-søknad på et prosjekt der man skal etablere en nordisk OCD-bio-bank. Endelig tildeling blir klar i mai, og pr dato ligger prosjektet inne med en 97 % sjansje til innvilgelse. eMeistring har deltatt helt inn i siste runde i kampen om Forskningsrådets IKT fyrårn midler (i skrivende stund er det ikke avklart om man når helt til topps, men uansett er det en flott prestasjon å nå helt til finalerunden). Jeg vil også trekke frem at BUP-forskerne i divisjonen, ved prosjektleder Ingvar Bjelland, var en hårsbreidd fra en større tildeling fra forskningsrådet med en topp vitenskapelig vurdering av søknaden til HELSEVEL-programmet. Også forskerne som har fokus på stemningslidelser oppnådde suksesser i 2015. Seksjonsoverlege ved seksjon for ECT, Ute Kessler, fikk i fjor prisen for beste PhD ved MOF i 2014 for avhandlingen som bygger på den prisbelønte ECT studien. Også divisjonens

mangeårige satsning på studier av litiumgenetikk ga i fjor uttelling i form av en behørig omtalt publikasjon i tidsskriftet Nature.

Siden forskningsavdelingen ekspanderer har vi i år valgt å flytte forskningens dag til et konferansehotell. Vi har også valgt å endre litt på programprofilen med det formål at de store prosjektene i divisjonen selv presenterer sine viktigste fremganger siden i fjor. I tillegg har fått en del internasjonale samarbeidspartnere som foredragsholdere. Det vil også bli en postertour der våre yngre forskere får anledning til å vise frem pågående arbeider og muligheten til å vinne en pris. Vi har i år også for første gang valgt å kåre årets publikasjon i divisjonen. Dette arbeidet blir utført av gode kolleger fra de samarbeidene helseregionene i Helse Vest. Til slutt vil jeg nevne at jeg som forskningssjef gleder meg spesielt over at vi i 2015 har fått på plass den første felles forskerskolen for psykisk helsevern i Helse Vest gjennom PsykNettVest-satsningen. 15 unge forskere har deltatt på i alt fire samlinger ledet av professor emeritus Povl Munk-Jørgensen der de har lært om forskning, artikkelskriving og hva som skal til for å lykkes i forskningens spennende verden. Jeg er sikker på at dette er en satsning som vil bygge relasjoner blant unge og fremadstormende forskere i vår region, som vil danne grunnlag for gode samarbeidsrelasjoner for forskere på Vestlandet i årene fremover.

Vennlig hilsen
Ketil J. Ødegaard
Forskningssjef, professor dr.med.

FORSKNINGSSTRATEGI 2013 – 2017

Mål

- Forskning skal være en naturlig og integrert del av driften i Divisjon psykisk helsevern
- Forskningsaktiviteten skal bidra til at utvikling og kvalitetsarbeid er tuftet på dokumentert kunnskap
- Vi skal videreutvikle eksisterende forskningsmiljø, slik at vi kan fortsette å samarbeide med ledende forskergrupper både lokalt i Bergen, nasjonalt og internasjonalt.

Strategiske grep for å understøtte forskningsaktivitet

Forskningssjef

- Representere divisjonsdirektør i forskningsrelaterte spørsmål
- Tilrettelegge for økt forskningsaktivitet på internasjonalt nivå
- Forskningsstrategisk tenkning
- Nettverksbygging
- Synliggjøring av alle forskningsresultater i divisjonen
- Dialog/strategimøter med samarbeidende institusjoner årlig
- Dialog/rapporteringsmøter med satsningsområder årlig
- Lede forskningsavdelingen

Forskningsutvalg (representanter for alle klinikkene (inkl. DPS), UiB og BMH)

- Ansvar for forskningsstrategi og forskningsprogram for hele divisjonen
- Prioritere søknader og koordinere forskningsaktivitet

Forskningsavdeling

- Liten, men faglig sterk enhet som kan konkurrere om deltakelse i større nasjonale og internasjonale forskningsprosjekt
- Motoren som kan utvikle forskningsaktiviteten og støtte divisjonens ledere i arbeidet innad i klinikkene
- Veiledningskompetanse/ ressurser
- Forskningskurs kvalifiserende for PhD organisert av forskningsavdelingen

Forskerstilling(er) med professorkompetanse – opprette 2 stillinger (innen 2017)

- Pådriver innenfor definert satsingsområder
- Integrasjon forskning og klinikk

Stipendiater – opprette 2 stillinger (innen 2017)

Dobbeltkompetansestillinger for å sikre forskning i DPS – samarbeid med psykologisk fakultet – 4-5 stillinger

Fordypning for LIS – øke fra 2 til 4 stillinger

- Skal være kvalifiserende for doktorgradsprosjekt
- 2 nye stillinger øremerket for BUP

Legge til rette for at helsepersonell med høyskoleutdanning kan søke PhD-stipend

- Etablere 2 x 3mnd. frikjøp til utforming av prosjektbeskrivelser/stipendsøknad

Forskningsprogram 2013-2017

Forutsetninger:

- Tydelige og avgrensede satsningsområder
- Integrert i divisjonen
- Internasjonalt samarbeid
- Barn og unge er prioritert
- Sikre brukerperspektiv
- Prioritere prosjekter som har fått god ekstern evaluering
- Årlig rapportering av fremdrift for hvert satsningsområde/prosjekt
- Vurdering av nye satsningsområder årlig

SATSNINGSOMRÅDER (5 år)	Internasjonal / nasjonal / regional samarbeidspart(er)
1. BMH senter (psykose, bipolar, suicid) • Psykofarmakologisk behandlingsforskning (effekt/mekanismer) • ECT/nevrostimulerende behandling (effekt/mekanismer)	• Universitetet i Bergen (UiB) • The Bergen fMRI Group • KG Jebsen Senter for forskning på nevropsykiatriske lidelser • Norwegian Centre for Mental Disorders Research (SFF) Norwegian Research Network in Severe Mental Illness (NORSMI) • Nasjonale satsingsområder for tverregionale helseprosjekter (NASATS) • Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF) • Regionalt kompetansesenter for rusmiddelforskning i Helse Vest (KORFOR) • Pharmacogenomics of Bipolar Disorder Consortium (PGBD) • Medizinische Universität Innsbruck, Østerrike • University of California, San Diego
2. Barn og unge: Utviklingsforstyrrelser og emosjoner • «Intern epidemiologi» - vår egen pasientbefolkning • «Ekstern epidemiologi» - i samarbeid med andre • Barn i risiko	• UiB • The Bergen fMRI Group • KG Jebsen Senter for forskning på nevropsykiatriske lidelser • Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU) • Uni research • Prosjekt: Assessment and Treatment – Anxiety in Children and Adults (ATACA) • Griegakademiets senter for musikkterapiforskning (GAMUT) • Oppfølgingsgruppen • Prosjekt: BUP-gen • KORFOR

SATSNINGSOMRÅDER (5 år)	Internasjonal / nasjonal / regional samarbeidspart(er)
3. OCD prosjektet • Behandlingsforskning (både voksne og barn): effekt/ mekanismer/ translasjonsforskning/ D-Cycloserine/ fMRI • OCD/ psykose • OCD/ eksekutive funksjoner/ søvn • Instrumentering	• Chapel Hills, NC • University of Michigan • VU University Amsterdam • Stockholms Universitet • Helse Midt-Norge RHF • UiB • Helse Stavanger RHF
4. Internettpsykiatri • Internettbehandling ved angst og depresjonslidelser (nytte, kjennetegn, kost/effektivitet, samhandling)	• UiB • Lindköping Universitet • University of Sussex
5. Samhandlingsforskning • Suicidality in Psychiatric Emergency Admissions (SIPEA)-studien • Utnytte koblingsmuligheter/registerforskning lokalt og nasjonalt • Forløpsstudier: pasient- og behandlingsrelaterte faktorer	• Nasjonalt kompetansesenter for legevaktsmedisin • NSSF • UiB • Høgskolen i Bergen • Kommuner i Hordaland • Helse Stavanger • Helse Fonna • Helse Førde

DOKTORGRADER

Helge Andreas Hoff: Hvilke særtrekk er typiske ved psykopati?

Foto: Privat

Personalia:

Helge Andreas Hoff arbeider som psykologspesialist ved Klinikk for sikkerhetspsykiatri. De siste årene har han primært drevet med fagutvikling knyttet til voldsrisikovurdering ved Kompetansesenter for sikkerhets-, fengsels-, og rettspsykiatri, Helse Vest HF.

Doktorgradsarbeidet er også utført her. Kandidaten har vært tilknyttet HEMIL-senteret, Det Psykologiske Fakultet, UiB.

Hovedveileder har vært Arnstein Mykletun og biveileder David J. Cooke.

Tidspunkt og sted for prøveforelesningen:
22.1.2015, kl. 09:15. Oppgitt emne: "Psychopathy as a theoretical concept and an empirical challenge in research and practice".

Sted: Auditoriet, Sandviksleitet 1, Sandviken Sykehus.

Tidspunkt og sted for disputasen:
22.1.2015, kl. 10:30.

Sted: Auditoriet, Sandviksleitet 1, Sandviken Sykehus.

Kontaktpersoner:

Helge Andreas Hoff

Telefon: 55 95 83 12

E-post: Helge.Hoff@helse-bergen.no

Avhandlingen kan lånes på Bibliotek for psykologi, utdanning og helse. For kjøp/bestilling av avhandlingen, kontakt kandidaten direkte.

Helge Andreas Hoff disputerte torsdag 22. januar 2015 for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen: «Thinking about symptoms of psychopathy in Norway: Content validation of the Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality (CAPP) model in a Norwegian setting».

Har folk i Norge en klar oppfatning av hvilke symptomer som er mest beskrivende for en person med psykopati? Fordi vi mennesker er sosiale vesener er det svært viktig for oss å kunne kjenne igjen og snakke om personlighetstrekk, kanskje særlig de som avviker sterkt fra det kulturelt aksepterte.

Sentralt i avhandlingen har vært å kvalitetssikre en ny modell av symptomer ved psykopati som kalles CAPP (Comprehensive Assessment of Psychopathic Personality). CAPP består av 33 kjennetrekke eller symptomer fordelt over seks funksjonsområder.

I første artikkel spurte vi et utvalg av allmennbefolkningen samt fengselsansatte og ansatte i sikkerhetspsykiatrien om hvor typiske de ulike CAPP-symptomene er for en person med psykopati. Funnene tyder på at folk med ulikt erfaringsgrunnlag har en klar og lik oppfatning av hva psykopati er. Videre tyder funnene på at symptomene i CAPP er karakteristisk for en person med psykopati, med noen få unntak.

I andre artikkel sammenlignet vi funn fra den første artikkelen (som baserte seg på den norske oversettelsen av CAPP) med funn fra en tilsvarende internasjonal spørreundersøkelse på engelsk. Svarmønstrene på tvers av språkversjoner tyder på at folk i Norge og internasjonale forskere og klinikere har et sammenfallende psykopatibegrep. Videre er de enige om hvilke av CAPP-symptomene som er mest typisk ved psykopati.

I siste artikkel undersøkte vi om CAPP-modellens gruppering av symptomer i seks ulike funksjonsområder gir mening for folk flest (studenter) og for ansatte i psykiatrien. Dette gjorde vi ved å be deltagerne i studien om å sortere kort påskrevet CAPP-symptomene til de nevnte seks områdene. I hovedtrekk klarte deltagerne å gjenskape CAPP modellen. Dette tyder på at CAPP-symptomene er lette å forstå, og at modellens gruppering av symptomer med noen unntak gir mening.

Samlet tyder avhandlingen på at de fleste, men ikke alle symptomene i CAPP ligger tett opp til folk i Norge sitt psykopatibegrep.

Gro Janne Wergeland: Hvor effektiv er kognitiv atferdsterapi for angst hos barn?

Foto: Rune D. Haakonsen

Personalia

Gro Janne Henningsen Wergeland (f. 1975), er utdannet lege fra Universitetet i Bergen (UiB) i 2003. Fra 2008 har hun arbeidet som lege ved Klinikk psykisk helsevern for barn og unge, Helse Bergen, parallelt med doktorgradsarbeidet. Hun er i dag også tilsatt 20 prosent ved Regionalt Kunnskapsenter for barn og unge, Uni Research Helse. Avhandlingen utgår fra Regionalt forskningsnettverk for angstlidelser, som er et samarbeid mellom Helse Vest og UiB.

Hovedveileder var professor dr.med Einar R. Heiervang.

Tidspunkt og sted for prøveforelesningen:

29.4.2015, kl. 10.15. Oppgitt emne: "Factors that impact the development, maintenance, and treatment of anxiety in youth".

Sted: Auditorium 1, Bygg for biologiske basalfag, Jonas Lies vei 91.

Tidspunkt og sted for disputasen:

29.4.2015, kl. 12.15.

Sted: Auditorium 1, Bygg for biologiske basalfag, Jonas Lies vei 91.

Kontaktpersoner:

Gro Janne H. Wergeland

E-post: gjwergeland@gmail.com

Avhandlingen kan lånes på Bibliotek for psykologi, utdanning og helse, UiB. Avhandlingen er tilgjengelig i [BORA](#). For kjøp/bestilling av avhandlingen, kontakt kandidaten direkte.

Gro Janne Henningsen Wergeland disputerte 29. april 2015 for ph.d.-graden ved Universitetet i Bergen med avhandlingen: "Effectiveness of cognitive behavior therapy for youth with anxiety disorders: a randomized controlled study".

Angstlidelser er blant de hyppigste psykiske lidelsene blant barn og unge, med en forekomst på cirka fem prosent. Uten behandling kan angstlidelser føre til betydelige vansker i fungering både på skolen, på fritiden, og i familien, og en ubehandlet angstlidelse kan vedvare inn i voksenalderen.

Avhandlingen undersøker effekten av kognitiv atferdsterapi (KAT) som behandling for angstlidelser hos barn i alderen 8-15 år. En behandlingsstudie ble utført i sju barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker (BUPer) i Helse Vest fra 2008 til 2012. Studien undersøkte effekten av KAT gitt som 10-ukers individuell- eller gruppebehandling for barn med separasjons-, sosial-, eller generalisert angstlidelse.

I KAT lærer barna å utfordre tanker og atferd som skaper og opprettholder angst. Selv om KAT viser gode resultater ved universitetsklinikker, vet vi langt mindre om effekten når det gis i vanlige BUPer, og hvilke faktorer som er viktige for å oppnå god effekt og hindre frafall fra behandlingen.

Avhandlingen inneholder tre artikler. Den første omhandler effekten av KAT, gitt som gruppe- eller individuellbehandling. De to andre ser på om egenskaper ved barnet eller familien påvirker resultatet av behandlingen, eller sannsynligheten for at barna faller fra underveis i behandlingen.

Resultatene viser at KAT er en virksom behandling for angstlidelser hos barn, med like bra resultater for gruppe og individuellbehandling. De med størst plager viste i mindre grad fullgod effekt av den relativt korte behandlingen. Barn av foreldre som selv rapporterte høyt nivå av angst, depresjon og stress, eller som hadde lav tro på at behandlingen ville virke, hadde økt sannsynlighet for å falle fra behandlingen.

Studien har gitt nyttig kunnskap om effekten av kognitiv atferdsterapi i BUP. Et viktig budskap er at barn med særlig store angstplager ofte trenger tilleggsbehandling utover standardbehandlingen. Barnas tiltro til behandlingen, og foreldrene, spiller en viktig rolle for å få barna til å gjennomføre behandlingen.

ÅRSRAPPORTER – HELSE VEST¹

911617 – Amfetamin og psykose

Ansvarlig person: Else-Marie Løberg

Prosjektkategori: Strategiske midler – rus, dr.grad

Hvordan påvirker bruken av illegale rusmidler utviklingen av psykose?

Illegale rusmidler, som cannabis og (met)amfetamin, gir en økt risiko for psykoseutvikling, men vi vet lite om hvorfor noen utvikler psykose ved slikt misbruk, hvordan dette påvirker sårbarhet for psykose og det kliniske bildet. Kunnskap om dette vil ha betydning for forebygging og oppfølging av rus-relaterte psykoser.

Vi vet i dag lite om hvordan bruk av illegale rusmidler påvirker utviklingen av psykose. Tidligere forskning fra forskningsgruppen antyder at eksempelvis cannabis påvirker grunnleggende sårbarhetsmarkører for psykose slik som kognitiv funksjon, og det blir viktig å undersøke om mennesker med psykose og bruk av illegale rusmidler som amfetamin og cannabis har en alternativ vei inn i psykosen. Studien er et dr. gradsprosjekt og inngår i paraplyprosjektet Bergen Psykoseprosjekt 2 (BP2), og innebærer et samarbeid mellom kliniske forskningsmiljøer innen Helse Vest i Bergen og Stavanger, samt integrering av forskningsmiljøer på rus, psykiatri og nevrovitenskap. Avhandlingens første artikkel viste at yngre mennesker med cannabis og akutt psykose har en mindre grunnleggende og varig nevrokognitiv sårbarhet for psykose. I 2015 har avhandlingens andre artikkel blitt akseptert i et internasjonalt nivå-2 tidsskrift. Artikkelen undersøker psykosedebut i en stor gruppe med 1119 pasienter med ikke-affektiv psykose. Mennesker med cannabisbruk og psykose hadde en nesten 3 års yngre psykosedebut enn andre med kun psykose. Andre rusmidler påvirket ikke debutalder. Dette støtter en særskilt vei inn i psykosen ved cannabisbruk. Videre har avhandlingens siste og tredje artikkel blitt ferdigstilt. Her kommer det fram at mindre kognitiv svikt i cannabisgruppen ikke kan forklares med bedre sosial funksjon og evne til å tilegne seg rusmidler, men reflekterer en reel sammenheng. Samlet sett støtter dette at særlig cannabis er en egen risikofaktor for utvikling av psykose også ved fravær av grunnleggende nevrobiologisk sårbarhet, og hvor psykosedebut kan framskyndes.

911679 – Bergen psykoseprosjekt 2

Ansvarlig person: Erik Johnsen

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse, prosjekt

Bergen psykoseprosjekt 2/ the Bergen-Stavanger-Innsbruck-Trondheim (Best Intro) study har i 2015 inkludert pasienter i byene Bergen, Stavanger og Innsbruck, Østerrike. Prosjektet har bidratt til en rekke publikasjoner, og flere artikler fra prosjektet er under skriving bl.a. innenfor feltet betennelsesmarkører ved psykose.

¹ Hentet fra <https://forskningsprosjekter.ihelse.net/>

Formålet med Bergen psykoseprosjekt 2 (BP2) er todelt: 1) Å foreta en uavhengig av legemiddelindustri fase IV-studie hvor en vil sammenligne effekter og bivirkninger av tre farmakologisk ulike antipsykotika (Best Intro); 2) Å koble genetiske og andre biomarkører samt hjernefunksjoner til observerte symptomer, effekter og bivirkninger for å utvide forståelsen av patologien ved schizofreni og andre lignende psykoser. BP2 ledes fra Helse Bergen. I løpet av 2012 ble legemiddelstudiedelen utvidet til flere sentre, og fikk derfor undertittelen the Best Intro study der man sammenligner effekter og bivirkninger av moderne antipsykotiske legemidler ved schizofreni og lignende psykoselidelser, og uavhengig av legemiddelindustri. Studien representerer en pragmatisk, randomisert legemiddelsammenligning. Prosjektpasienter følges i 1 år med gjentatte kontroller i et translasjonelt design som innebærer samtidig omfattende klinisk og nevropsykologisk testing, bivirkningskartlegging og blant annet strukturell og funksjonell hjerneavbildning, hormon-, fettstoff- og betennelsesmarkøranalyser i blod, samt arvestoffanalyser. Hensikten er å undersøke og sammenligne hvordan antipsykotiske medikamenter forårsaker endringer av psykosesymptomer, hukommelse og oppmerksomhet, og eventuelle bivirkninger, og å undersøke hvordan slike effekter og bivirkninger kan knyttes til endringer i hjernens mikrostruktur, funksjon og nivå av signalstoffer, betennelsesmarkører, hormoner, og fettstoffer i blod, samt hvilke gener som aktiveres. Denne typen kliniske sammenligningsstudier av antipsykotika er viktig på grunn av mer representative pasientutvalg og betydelig lengre oppfølgingstid enn i klassiske randomiserte, kontrollerte legemiddelstudier, og at studien er gjennomført uavhengig av kommersielle aktører. Videre er koblingen fra kliniske fenomener til basale biologiske mekanismer viktig fordi medikamentenes virkningsmekanismer i vesentlig grad er ukjente. Ut fra dagens kunnskap er det ikke mulig for den enkelte pasient å forutsi hvilket antipsykotisk legemiddel som vil være best med hensyn til effekter og bivirkninger. Prosjektets overordnede mål er å frembringe kunnskap som øker forståelsen av det biologiske grunnlaget for psykoselidelser og som kan bidra til mer individuelt tilpasset antipsykotikabehandling. Parallelt med legemiddelstudiedelen av BP2 inkluderes pasienter som ikke er aktuelle for randomisering til legemidler i en observasjonskohort som skal representere en referansegruppe. Prosjektet har bidratt i flere publikasjoner i løpet av 2015. Pasientinkludering vil fortsette gjennom 2016, og først deretter vil de longitudinelle dataene bli analysert. Imidlertid har allerede nå prosjektet bidratt til flere studier av hjernefunksjoner, og de første analysene er gjennomførte i forhold til endringer av betennelsesmarkører i akutfasen av psykose. Disse er under publisering.

911723 – Autistic problems from childhood to adolescence

Ansvarlig person: Maj-Britt Posserud

Prosjektkategori: Forskerutdanning – postdoc

Sluttrapport.

Overføring av midler i post-docstillingen fra 2014 har blitt brukt til å ferdigstille arbeidet med å undersøke komorbide vansker hos barn med mye autismesymptomer. Autisme blir sett på som en lidelse som gir svært store vansker, men de fleste barn og voksne som får diagnosen autisme eller en autismespektertilstand har mange andre vansker i tillegg, slik som lærevansker og emosjonelle problemer. Et spørsmål er om den høye samsykeligheten skyldes at de som søker hjelp har større vansker enn de som ikke søker hjelp. En kan misstenke at mennesker som ikke søker hjelp fungerer bedre enn de som søker hjelp og at en har overvurdert graden av samsykelighet hos mennesker med autismespekterforstyrrelse fordi dette kun har vært vurdert blant kliniske populasjoner. Derfor ville vi undersøke om det var

like vanlig blant barn med mye autismesyntomer i en totalpopulasjon å oppvise høy samsykelighet. Studien viste at nesten alle barn med autismesyntomer også strevde innenfor mange andre områder, og at de andre vanskene også forklarte mye av den funksjonssvikt som foreldre og lærere rapporterte. Selv om vi kun har sett på spørreskjema, og dermed ikke kan vite om dette sikkert svarer til kliniske diagnoser, så svarer funnene til det en har funnet i kliniske material, og støtter forståelsen av at autismespekterforstyrrelse sjelden er det eneste problemet barnet har. Den vitenskapelige artikkelen er nå akseptert og vil bli publisert i januar 2016 i Research in Developmental Disabilities.

Funnene har vist at barn med autismesyntomer har stor funksjonshemming og at de strever på mange områder. Mye av funksjonshemmingen ser ut til å skyldes de så kalte komorbide problemene og det er dermed viktig at alle barn med misstanke om autismedidelse også blir utredet for lærevansker og andre psykiske vansker slik som ADHD, angst og adferdsvansker, slik at de kan få hjelp, tilrettelegging, informasjon og behandling for de sammensatte vanskene som de har.

911793 – The Neurophysiology of Auditory Hallucinations in Schizophrenia

Ansvarlig person: Kenneth Hugdahl

Prosjektkategori: Flerårig prosjekt

The neurophysiology of auditory hallucinations

Hovedsyftet med prosjektet er å øke forståelse av de underliggende nevrobiologiske faktorer bak hørselshallusinasjoner ved schizofreni, med fokus på bruk av MR teknologi for måling av involverte signalstoffer, fremst glutamat og GABA og såkalt nevronal konnektivitet mellom involverte cortikale områder i hjernen.

I 2015 ble de første data fra MR spektroskopi målinger publisert i Schizophrenia Research (Hugdahl et al., 2015). Resultatene fra denne undersøkelsen viste at konsentrasjon av signalstoffet glutamat var redusert i deler av tinning- og pannelappene hos pasienter med schizofreni sammenlignet med friske kontrollpersoner. Når vi imidlertid delte opp pasientgruppen i de med lav versus høy grad av hørselshallusinasjoner viste det seg at pasienter med høy forekomst av hørselshallusinasjoner hadde øket konsentrasjon av glutamat sammenlignet med pasienter med lav forekomst av hørselshallusinasjoner. Det var også signifikant positiv korrelasjon mellom forekomst av hørselshallusinasjoner og konsentrasjon av glutamat i hjernen, mens tilsvarende korrelasjon var ikke-signifikant og tilnærmet null for et negativt symptom som ikke var forventet å være assosiert med glutamat. Disse resultatene åpner for en mulig ny hypotese om at glutamat kan være signalstoff som medierer nevronal aktivering i samband med hørselshallusinasjoner, noe som i sin tur kan lede til nye behandlingsopplegg basert på antipsykotika. Et annet resultat i 2015 er at vi fortsatt analyse av tidligere innsamlede data ved bruk av iPod app for kognitiv trening å skifte oppmerksomhet vekk fra "stemmene i hodet og mot den omgivende verden. Her har de kvantitative resultater vært noe varierende, mens kvalitative resultater, d.v.s. hva pasientene faktisk selv opplever har vært udelt positive, med utsagn av typen "treningen har gjort meg bedre i stand å stå mot stemmene og ikke blindt adlyde hva de sier til meg". Vi har fremdeles tro på at denne type av app-basert kognitiv trening kan være et verdifullt kompliment til farmakologisk behandling. Et tredje resultat i 2015 er at vi publiserte den første norske undersøkelsen av forekomst av

hørselshallsuinasjoner i den generelle befolkning (Kråkvik et al, 2015), basert på en populasjonsstudie ledet fra St Olavs Hospital.

911800 – The quality of the relationship as outcome predictor in music therapy with children with autism spectrum disorders

Ansvarlig person: Wolfgang Schmid

Prosjektkategori: Flerårig prosjekt

The quality of the relationship as outcome predictor in music therapy with children with autism spectrum disorders

The experience of relationships might be a crucial mechanism of change when working with children on the autism spectrum. Since the involvement into relationships can be a demanding challenge for these children, therapists need to develop skills for fostering relational abilities corresponding with the child's developmental stage.

The present study aimed to examine the impact of relational qualities as outcome predictor for potential improvement of traditional treatment standards in the field of autism. The study is conducted in cooperation with an international randomized controlled trial investigating the effects of music therapy for children on the autism spectrum (TIME-A). Video and outcome data from the experimental group (N=138) of the TIME-A study are utilized for the present study. Out of this pool of data, the therapeutic courses of 46 children have been analysed so far. In 2015 the research focus was on data administration, data analysis and data quality. One meeting with the rater groups at the Berlin University of the Arts took place for ensuring rater reliability between the raters. Furthermore, an emerging research topic on synchronized moments was discussed for a potential future project. A second meeting at the Grieg Academy Music Therapy Research Centre in Bergen was dedicated to reflect and evaluate the rating process and to discuss future collaboration. Since the project will be continued in an extended form with funding from the Research Council of Norway, further quantitative as well as qualitative analysis will be conducted (Shared Moments, FRIPRO, project number 240433). In 2015 the project was presented on several conferences and research meetings, e.g. on the 18th Herbstakademie "The circularity of body and mind" at the University of Heidelberg (Germany). At the moment the members of the research team are involved in the collaborative writing of two articles. For this report, only preliminary results from the first pilot sample will be provided: The baseline characteristics of the pilot sample were examined by standard descriptive methods. The association between the quality of the relationship (assessed with the AQR instrument) and the outcome measures (ADOS, SRS, Quality of Life) were investigated by fitting a linear mixed effects model, including baseline, 5 months and 12 months assessments. In the unadjusted model we included time, quality of the relationship and their interaction in the model. Additionally, we fitted the same model adjusted for diagnosis and music therapy intensity (once a week and three times a week) as fixed factors as well as therapist and site as random factors. The adjustments were selected using a causal modelling by directed acyclic graphs (DAGs). The baseline analyses indicate that the subsample from the Time-A study used in this project is representative, i.e. we do not expect a selection bias with respect to Time-A. Two promising results could be found in the pilot data: First, the linear mixed effects models indicate that the degree of disorder influences the quality of the relationship. Secondly, the models indicate that a high quality of the relationship can lead to

stronger improvements of the disorder. Data analysis will continue and a bigger sample will strengthen the power of the future results.

911820 – How do genetic, clinical and treatment factors affect outcome in severe mental disorder

Ansvarlig person: Erik Johnsen

Prosjektkategori: Nasjonal satsning, Alvorlige psykiske lidelser

Hvordan påvirker genetiske, kliniske og behandlingsfaktorer utfallet av alvorlige psykiske lidelser?

Bergen psykoseprosjekt 2 (BP2)/ Best Intro inngår i den nasjonale satsingen på forskning på alvorlige psykiske lidelser, der ett prosjekt fra hver av helseregionene samarbeider om å belyse problemstillingen hvordan genetiske, kliniske og behandlingsfaktorer påvirker utfallet av lidelsene. Prosjektet har bidratt til en rekke publikasjoner i 2015.

Bergen psykoseprosjekt 2 (BP2)/ the Bergen-Stavanger-Innsbruck-Trondheim (Best Intro) study bidrar til det overordnede nasjonale prosjektet ved at man i BP2 skal 1) Å foreta en uavhengig av legemiddelindustri fase IV-studie hvor en vil sammenligne effekter og bivirkninger av tre farmakologisk ulike antipsykotika; 2) Å koble genetiske og andre biomarkører samt hjernefunksjoner til observerte symptomer, effekter og bivirkninger for å utvide forståelsen av patologien ved schizofreni og andre lignende psykoser BP2 ledes fra Helse Bergen, men ble i løpet av 2012 blitt en multisenter- studie med undertittel the Best Intro study der man sammenligner effekter og bivirkninger av moderne antipsykotiske legemidler ved schizofreni og lignende psykoselidelser, og uavhengig av legemiddelindustri. Studien representerer en pragmatisk, randomisert legemiddelsammenligning. Prosjektpasienter følges i 1 år med gjentatte kontroller i et translasjonelt design som innebærer samtidig omfattende klinisk og nevropsykologisk testing og blant annet strukturell og funksjonell hjerneavbildning, hormon-, fettstoff- og betennelsesmarkøranalyser i blod, samt arvestoffanalyser. Hensikten er å undersøke og sammenligne hvordan antipsykotiske medikamenter forårsaker endringer av psykosesymptomer, hukommelse og oppmerksomhet, og eventuelle bivirkninger, og å undersøke hvordan slike effekter og bivirkninger kan knyttes til endringer i hjernens mikrostruktur, funksjon og nivå av signalstoffer, betennelsesmarkører, hormoner, og fettstoffer i blod, samt hvilke gener som aktiveres. Dette med det overordnede mål i den nasjonale satsingen å bidra til økt forståelse av hvordan disse faktorene påvirker utfallet av lidelsene, dvs. hvordan det går med pasientene. Pasientinkluderingen har foregått i Helse Bergen; hos våre samarbeidspartnere i schizofreniforskergruppen ved Det medisinske universitet i Innsbruck, Østerrike; ved Stavanger universitetssykehus; og ved St. Olavs Hospital i Trondheim. Inkludering foregår fortsatt i Bergen og Innsbruck. Denne typen kliniske sammenligningsstudier av antipsykotika er viktig på grunn av mer representative pasientutvalg og betydelig lengre oppfølgingstid enn i klassiske randomiserte, kontrollerte legemiddelstudier, og at studien er uavhengig av kommersielle aktører. Videre er koblingen fra kliniske fenomener til basale biologiske mekanismer viktig fordi medikamentenes virkningsmekanismer i vesentlig grad er ukjente. Ut fra dagens kunnskap er det ikke mulig for den enkelte pasient å forutsi hvilket antipsykotisk legemiddel som vil være best med hensyn til effekter og bivirkninger. Prosjektets overordnede mål er å frembringe kunnskap som øker forståelsen av det biologiske grunnlaget for psykoselidelser og som kan bidra til mer individuelt tilpasset antipsykotikabehandling. Prosjektet skal inkludere pasienter til utløpet av 2016 og de

langsgående analysene kan ikke gjøres før dette. Likevel har prosjektet sammen med andre data allerede bidratt i flere publikasjoner knyttet til blant annet hørselshallusinasjoner, avansert hjerneavbildning og medikamentbivirkninger.

911827 – Emotional Regulation in children with ADHD

Ansvarlig person: Kerstin von Plessen

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse

I denne longitudinelle studien ønsket vi å studere evnen til å regulere følelser hos 30 barn med ADHD i aldersgruppen 8 – 12 år som fikk behandling på poliklinikkene i Helse-Bergen. Barna med ADHD ble sammenlignet med 30 kontrollbarn som vi rekrutterte via skolene i samme opptaksområde. Etterundersøkelsen vil avsluttes februar 2016.

I 2015 inviterte vi tilbake alle 41 barn med ADHD og 35 kontrollbarn fra første runde. I etterundersøkelsen har vi til nå undersøkt 25 av kontrollbarna (71,4 %) og 26 (63,4 %) av barna med ADHD. Det jobbes med å nå de siste deltakere for å inkludere minst 70% av barna i ADHD-gruppen fra første runde i andre runde av studien. I andre runde av prosjektet er det også fokus på emosjonell regulering, men hvordan evne til emosjonell regulering påvirker kognitiv kontroll og sosial funksjon. Evnen til å lese og handle på sosiale signaler er essensielt for psykososial funksjonsnivå og spiller en viktig rolle i denne aldersgruppen. Nyere forskning indikerer at barn med ADHD har nedsatt evne til sosial kognisjon, hvilket kan være et resultat av kjernesymptomene, som oppmerksomhet, impulsivitet og hyperaktivitet, men også kan representere et eget problemområde for noen av barna. I undersøkelsen av sammenhengen mellom problemer ved sosial kognisjon og emosjonell regulering, vil vi derfor beskrive undergrupper av barn med ADHD som viser svekkelse i sosial kognisjon. En slik kunnskap kan bidra til utvikling av individuelt tilpasset behandling, som kan bidra til en mer positiv utvikling som voksen. Etterundersøkelsen utreder kliniske trekk og emosjonell regulering av barna, i tillegg til kartlegging av sosial kognisjon med hensyn til kliniske karakteristika vedrørende sosial kognisjon (autismespektrum-lidelsessymptomer og sosialt funksjonsnivå) og med en nevropsykologisk profil (testoppgave som måler forskjellige aspekter av sosial kognisjon ved å tyde emosjonelle uttrykk i ansikter). Barna har i første runde av studien (da de var i alderen 8 – 12 år) blitt undersøkt med hensyn til psykiatriske symptomer, nevropsykologisk funksjon og brainmapping (inkludert ERP og MR). Denne basisinformasjonen vil bidra til å kunne karakterisere den prediktive verdien av emosjonell regulering 2 – 4 år senere for funksjonsnivået i sosial kognisjon.

911840 – Langtidsoppfølging av barn etter angstbehandling

Ansvarlig person: Arne Kodal

Prosjektkategori: Forskerutdanning – dr.grad

Behandlingstrengende angstlidelser er vanlige hos barn og unge i Norge. Kognitiv atferdsterapi er en effektiv behandling for angst lidelser, men langtidsvirkningen av denne gjenstår der mer usikkert rundt. Fokuset for doktorgradsarbeidet er å undersøke langtidseffekten av kognitiv atferdsterapi for angstlidelser hos barn.

Doktorgradsprosjektet er del av en randomisert kontrollert effektivitetsstudie av totalt 182 barn i alderen 8-15 år. Disse barn var diagnostisert med separasjonsangst, sosial fobi, eller generalisert angst og mottok manualbasert kognitiv atferdsterapi for angstlidelsene sine i perioden 2008 – 2010 etter henvisning til syv barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker i helseregion Vest.

Planlagte artikler:

1. "Subtyping social anxiety in youth". Artikkelen undersøker mulige subtyper av sosial angst hos barn og ungdom ved å se på situasjoner barna frykter og situasjoner barna unngår. Anvendt metodikk er strukturligningsmodell- basert konfirmerende og eksplorerende faktoranalyse. Tre subtyper av frykt situasjoner kan identifiseres, henholdsvis benevnt «prestasjon», «observasjon» og «interaksjon» subtyper. Unngåelse blir best beskrevet som én generell faktor. Dette kan ha implikasjoner for diagnostisering og behandling.

2. "Long term effects of CBT for youth anxiety disorders at 3.5 years follow-up". Artikkelen undersøker effekt av gruppe- og individualbasert kognitiv atferdsterapi for barn gjennomsnittlig 3,5 år etter endt behandling. Primære utfallsmål er diagnostisk status, egenvurdert funksjonstap og angst- og depresjonssymptomer. Hovedproblemstilling er om effektene som er observert ved endt behandling og ett års oppfølging vedvarer 4(3,5?) år etter endt behandling. Analysene vil basere seg på flernivå regresjonsanalyser og latent vekstmodellering.

3. "Predictors of long-term effects of CBT for youth anxiety disorders". Artikkelen undersøker prediktorer av langtidseffekt. I tillegg til demografiske data vil artikkelen inkludere variabler knyttet til behandlingen (motivasjon, behandlingstiltro og samarbeidsallianse), barnas symptomnivå og eventuell komorbiditet, samt hendelser mellom ett års oppfølging og langtidsoppfølging (eventuell annen behandling og viktige livshendelser). Denne artikkel vil benytte samme analysemetodikk som artikkel 2.

Progresjon:

Oppfølgingsstudien ble påbegynt i 2013, hvor samtlige 182 deltakere ble invitert til å delta. Oppfølgingen ble avsluttet i våren 2014 og svarprosenten blant de inviterte deltakere ble 90 %. Alle data var inntastet og klargjort for analyser ved utgangen av 2014.

Året 2015 har blitt anvendt til ferdigstilling av første artikkel: «Subtyping social anxiety in youth». Innsending til Journal of Anxiety Disorders, skjer i januar 2016. Tilretteleggelse og klargjøring av analyser for artikkel to er foretatt. Analysene planlegges ferdigstilt i løpet av våren 2016, hvorefter artikkelen ferdigstilles.

En analyse av behandlingsutfallet for ulike subgrupper i utvalget ble gjennomført og resultatene av denne ble presentert på 31st Nordic Congress of Psychiatry 2015 i København, som fant sted fra 20. – 23. September. Presentasjonen var en del av symposiet «Anxiety in the ESSENCE framework – autism and ADHD influencing anxiety disorder presentation and treatment in children. " Symposiet ble chaired av dr.med Maj-Britt Posserud.

911842 – Towards a dimensional understanding of adults with ADHD

Ansvarlig person: Erlend Joramo Brevik

Prosjektkategori: Forskerutdanning – dr.grad

Adult ADHD: Towards a Dimensional Approach

Dette er en del av et nasjonalt samarbeidsprosjekt hvor alle voksne pasienter med ADHD søkes rekruttert via sine behandlere. Pasientene har blitt undersøkt med blod- og spyttprøver, spørreskjema og nevropsykologisk utredning.

Doktorgradsprosjektet er forankret innen forskningsgruppen "ADHD prosjektet" ved K. G. Jepsen Senter for forskning på nevropsykiatriske lidelser. ADHD prosjektet sikter mot en bred og dypere forståelse av ADHD-problematikk. Idag mangler vi mye kunnskap om de grunnleggende årsakssammenhengene til ADHD. ADHD affiserer mellom 1-5% av voksne. Dette er en risikoutsatt gruppe, hvor økt kunnskap vil kunne ha store konsekvenser både på det individuelle nivå for den enkelte pasient, samt stor samfunnsøkonomisk betydning.

Ved en translasjonell tilnærming kan en koble molekylære komponenter til symptomdimensjoner hos pasienter med ADHD. En dimensjonal tilnærming er viktig fordi den kategoriske tilnærmingen ikke gjenspeiler de faktiske årsaksforhold og fører til feilaktige metoder og konklusjoner. Et dimensjonalt perspektiv vil føre til bedre utnytting av data, mer økologisk valide vurderinger og bedre forståelse for de komplekse sammenhengene mellom ADHD og andre psykiatriske tilstander.

Prosjektet tilfører kunnskap om komorbide tilstander noe som per dags dato ofte mangler i spesialisthelsetjenesten på voksensiden. Denne kunnskapen vil bidra til å best mulig kunne møte slike utfordringer for pasienter og behandlere. Sentralt i prosjektet står overlapp mellom ADHD og trekk som aggresjon, affektregulering og søvnvansker, hyppige problemstillinger med potensielt alvorlige konsekvenser for pasientene. I løpet av 2014-2015 har det vært et stort tverrfaglig og internasjonalt samarbeidsprosjekt knyttet til nettopp sammenhengen mellom gener og et mål på aggresjon hos pasienter med ADHD. Aggresjonsmålet har vært dimensjonalt for å fange opp mest mulig variasjon hos pasientene. Dette prosjektet har resultert i en artikkel som nå er i siste revisjonsrunde. To artikler, en vedrørende de psykometriske egenskapene ved Wender Utah Rating Scale (WURS) brukt til å kartlegge ADHD symptomer, den andre vedrørende søvnvansker hos voksne pasienter med ADHD, planlegges begge å ferdigstilles i løpet av 2016.

Brevik og Posserud har skrevet en kronikk publisert i Bergens Tidende, hvor temaet er lav/svak kognitiv funksjon i møte med samtidens krav, en problemstilling som har stor betydning for mange med ADHD. Lundervold og Brevik har veiledet en bachelorstudent som har sett på kjønnsforskjeller i symptomtrykk hos voksne pasienter med ADHD. Det jobbes med å skrive denne om til artikkelformat. Lundervold og Brevik har vært på UC Berkeley og samarbeidet med forskere der, samt tatt imot disse i Bergen sommeren 2015. Her skriver vi en artikkel med fokus på sammenhengen mellom oppmerksomhetsvansker og emosjonelle vansker i et utviklingsperspektiv.

Resultater har blitt formidlet på nasjonal PhD konferanse i nevrovitenskap. I tillegg har Brevik holdt foredrag for studenter ved Psykologisk Fakultet ved UiB, og internundervisning for Nevroteamet og Klinikk for Psykosomatisk medisin på Haukeland. I løpet av 2016 planlegges formidling på internasjonale konferanser.

911876 – Bergen psykoseprosjekt2: Klozapinprosjektet

Ansvarlig person: Erik Johnsen

Prosjektkategori: Forskningsprosjekt

Klozapin skiller seg fra øvrige antipsykotiske legemidler ved å ha overlegen effekt ved behandlingsresistent schizofreni, men er også forbundet med betydelige bivirkninger. De biologiske mekanismene som ligger under både effekt og bivirkninger er i liten grad kjent. Pasienter som starter klozapinbehandling rekrutteres til dette prosjektet.

Formålet med Bergen psykoseprosjekt 2 (BP2) er todelt: 1) Å foreta en uavhengig av legemiddelindustri fase IV-studie hvor en vil sammenligne effekter og bivirkninger av tre farmakologisk ulike antipsykotika (Best Intro); 2) Å koble genetiske og andre biomarkører samt hjernefunksjoner til observerte symptomer, effekter og bivirkninger for å utvide forståelsen av patologien ved schizofreni og andre lignende psykoser. Klozapinprosjektet inngår i del 2. BP2 ledes fra Helse Bergen. Prosjektpasienter følges i 1 år med gjentatte kontroller i et traslasjonelt design som innebærer samtidig omfattende klinisk og nevropsykologisk testing, bivirkningskartlegging og blant annet strukturell og funksjonell hjerneavbildning, hormon-, fettstoff- og betennelsesmarkøranalyser i blod, samt arvestoffanalyser. Hensikten er å undersøke og sammenligne hvordan klozapin forårsaker endringer av psykosesymptomer, hukommelse og oppmerksomhet, og eventuelle bivirkninger, og å undersøke hvordan slike effekter og bivirkninger kan knyttes til endringer i hjernens mikrostruktur, funksjon og nivå av signalstoffer, betennelsesmarkører, hormoner, og fettstoffer i blod, samt hvilke gener som aktiveres. Koblingen fra kliniske fenomener til basale biologiske mekanismer er viktig fordi klozapins virkningsmekanismer i vesentlig grad er ukjente. Helt nye forskningsfunn kan tyde på at påvirkning av signalstoffet glutamat i alle fall delvis kan forklare klozapineffekten. Prosjektets overordnede mål er å frembringe kunnskap som øker forståelsen av det biologiske grunnlaget for psykoselidelser og som kan bidra til mer individuelt tilpasset antipsykotikabehandling. Prosjektet har bidratt i flere publikasjoner i løpet av 2015. Pasientinkludering vil fortsette gjennom 2016, og først deretter vil de longitudinelle dataene bli analysert. Imidlertid har allerede nå prosjektet bidratt til flere studier av hjernefunksjoner.

911880 – A Translational Approach to Anxiety Disorders: Treatment and Mechanisms. A Randomised Double-Blind Study.

Ansvarlig person: Gerd Kvale

Prosjektkategori: Forskningsprosjekt

Dette prosjektet har som mål å utvikle nye behandlingstilnærminger for angstlidelser og å studere mekanismer for endring.

Mer enn 75% av pasientene med angstlidelser rammes før fylte 25 år. Tidlig start i kombinasjon med lav sannsynlighet for spontan bedring innebærer at hver pasient som kan hjelpes representerer enorme personlige og sosioøkonomiske gevinster. Eksponeringsbaserte intervensjoner (ET) er førstevalg for angstlidelser, men som en tommelfingerregel hjelper disse kun 60-70% av pasientene og enda færre kan forventes å bli symptomfrie. Hensikten med prosjektet er å utvikle nye behandlingsstrategier for denne gruppen pasienter og å studere mekanismer for endring.

En åpenbar, men nesten uutforsket mulighet, er at den individuelle variabiliteten i behandlingsrespons er relatert til individuell variabilitet i hjernens håndtering av emosjonell læring, og spesifikt fryktlæring. I det foreliggende prosjektet undersøker vi denne muligheten. ET innebærer ekstinksjonslæring, og vi undersøker om behandlingsrespons kan stabiliseres ved å kombinere psykologisk behandling med et medikament (D-cycloserine, DCS) som vi vet spesifikt virker inn på de reseptorene som er involvert i ekstinksjon. Ved å kombinere DCS med ET har vi en begrunnet antakelse om at vi vil være i stand til å styrke og stabilisere behandlingseffekten hos de pasientene som ikke har hatt nytte av ET alene, samtidig som vi direkte kan relatere den kliniske responsen til forandringer på reseptor/ nevralt forklaringsnivå ved hjelp av hjerneavbildningsteknikker.

Mål 1: Relatere individuell variabilitet i behandlingsrespons til basal prosessering i fryktrelaterte områder i hjernen. Dette vil gjøres ved å måle endringer i aktivering i hjernens fryktnettverk (med et spesielt fokus på amygdala og prefrontal cortex) umiddelbart etter en fokusert, intensiv eksponeringsbasert behandling Mål 2: Stabilisere behandlingsrespons. Dette vil gjøres i et dobbelt blindt placebo-kontrollert design ved å kombinere konsentrert eksponeringsbasert behandling (cET) med en N-metyl-D-aspartate (NMDA)-receptor agonist som er kjent for å konsolidere og stabilisere ekstinksjon om hukommelse, nemlig D-Cycloserine/placebo. Studien vil gjennomføres på pasienter som har hatt tilbakefall etter en klinisk signifikant behandlingsrespons, eller som ikke har hatt forventet nytte av ET. Kliniske endringer vil relateres til endringer i basal nevralt prosessering. Det foreliggende prosjektet ble ikke finansiert til å kunne gjennomføre Mål 2. Denne delen er nå finansiert som en nasjonal/multisenterstudie av NFR (Nasjonale satsinger), se prosjekt 912013: New treatment strategies for difficult to treat anxiety patients: A randomized placebo controlled multi-center study. Sammen vil de to finansieringskildene realisere gjennomføring av begge problemstillinger. I første omgang inkluderes pasienter med alvorlig tvangslidelse (OCD). Alle pasientene som inkluderes får konsentrert ET (cET) med skreddersydd, terapeutassistert ET gis i løpet av 4 påfølgende dager. Formatet reduserer innflytelsen av utenforliggende variabler, og fordi det har vist seg å gi klinisk relevant bedring også hos de som har tidligere behandlingsforløp er det spesielt egnet til å studere hvorvidt endringen kan stabiliseres ved DCS.

Prosjektet er også koblet til en nordisk studie (ennå ikke fullfinansiert) som har som formål å beskrive genetisk sårbarhet for OCD, og det vil derfor samles inn biologisk materiale.

Pga ombygging av MR-maskin ved HUS fikk prosjektet oppstart drøyt et år senere enn planlagt, men er nå i rute i forhold til ny tidsplan.

911914 – eMeistring – Psykisk helse på nett

Ansvarlig person: Tine Nordgreen

Prosjektkategori: Strategiske midler – samhandling

eMeistring – på nett med fastlegen

Fastlegen er ofte den første fagpersonen pasienter kontakter ved psykiske lidelser, men kun 30-50% av disse blir identifisert, og tilbudet om evidensbasert behandling er begrenset. Målet med prosjektet er å tilby veiledet internettbehandling direkte til pasienter i samarbeid med deres fastlege.

Hovedmålet med studien er å undersøke om pasienter med angst og depresjon mottar effektiv behandling tidligere ved å tilby veiledet internettbehandling hos fastlegen sammenlignet med den samme behandlingen i spesialisthelsetjenesten. Mer spesifikt vil vi undersøke:

- Er veiledet internettbehandling like effektivt hos fastlegen som i spesialisthelsetjenesten?
- Har pasienter mindre omfattende symptomer og funksjonsnedsettelse når de mottar veiledet internettbehandling hos fastlegen sammenlignet med spesialisthelsetjenesten?
- Har pasienter mindre komorbiditet når de når de mottar veiledet internettbehandling hos fastlegen sammenlignet med spesialisthelsetjenesten?
- Er frafall fra veiledet internettbehandling lavere hos fastlegen sammenlignet med hos spesialisthelsetjenesten?

Studien sammenligner bruk og effektivitet av veiledet internettbehandling i primærhelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten gjennom benchmarking design. Resultatene vil bli benchmarket opp mot følgende 1) resultater fra en pågående effektivitetsstudie i spesialisthelsetjenesten, 2) resultater av effekt-studier foretatt av utviklerne av programmene. Benchmarking forutsetter bruk av like metoder og lik definisjon av bedring på tvers av studiene.

Tidsramme: Prosjektet er treårig fra 2014 til 2016. Første året ble brukt til rekruttering og opplæring av fastleger og psykiatrisk sykepleiere i tillegg til arbeidet med å etablere sikker webplattform med sikkerhetsnivå 4 på hvert fastlegekontor. Andre året var hovedaktiviteten rekruttering og behandling av pasienter samt fortsatt opplæring og veiledning. Tredje året skulle opprinnelig brukes til å avslutte behandling og 6 måneders oppfølging. Opprinnelig avslutning i 2016 vil søkes utsatt på grunn av langsom rekruttering av pasienter av den enkelte fastlege. Prosjektet innebærer nye og forenklede henvisningsrutiner for fastlegene. Dette er noe de svært gjerne ønsker, men det har tatt tid å etablere disse hos alle fastlegene. Antall pasienter henvist av hver enkelt fastlege varierer også mye. Hos noen er tilbudet godt etablert, mens hos andre har vi ikke fått noen henvisninger. Tiltak for å øke rekruttering er annonser i dagspressen der pasienter med sin fastlege kan ta kontakt med prosjektet.

Status: Alle metoder og rutiner for datainnsamling er etablert. Per 1.1.2016 var 38 pasienter rekruttert i prosjektet, mot ønskede 60.

911920 – Bergen psykoseprosjekt 2: Selvskading og selvmord ved nyoppdaget psykose

Ansvarlig person: Siri Åbergsjord

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse, prosjekt

Sluttrapport

Tidligere levert rapport for 2014. Arbeidet med artikkel som viser at unge personer som går lenge med ubehandlet psykose har høyere risiko for å skade seg eller forsøke å begå selvmord også etter at behandlingen er startet, enn pasienter som har kort kort tid med ubehandlet psykose. I begynnelsen av behandlingsforløpet er psykotiske symptomer den viktigste begrunnelsen pasientene oppgir for at de forsøkte å skade seg. Personer som har tidligere fått depresjonsdiagnose eller diagnose personlighetsforstyrrelse har økt risiko for å selvskade seg enn andre psykosepasienter. Samtidige komorbide psykiske lidelser som depresjon og

personlighetsforstyrrelse gir økt risiko for selvskading og suicidalitet hos unge med psykotiske lidelser, og personer med disse diagnosene har lengre tid med ubehandlet psykose.

Tidlig diagnostisering og behandling av psykose hos unge er viktig for å redusere selvmord og selvskade i denne gruppen. Nyten av tidlig oppdagelsesprogram kan støttes av denne forskningen. Det er også behov for en nøye kartlegging av selvmordstanker, tidligere selvmordsforsøk og selvskadende atferd hos denne gruppen pasienter. De pasientene som har utført selvskadende handlinger bør spørres nøye om hvorfor de utførte disse handlingene, slik at de kan motta riktig hjelp for sine plager.

911924 – Cognitive functioning in first episode MDD patients – a five year follow-up

Ansvarlig person: Åsa Hammar

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse, prosjekt

Kognitiv fungering hos førstegangsdeprimerte pasienter – en 5-årsoppfølging

Alvorlig depresjon er assosiert med kognitive vansker. Vedvarende svekket evne til inhibering, hemming av automatiserte responser, over tid hos pasienter med førstegangsdepresjon har sammenheng med større tendens til negativ grubling og ruminering. Svekket kognitiv kapasitet er assosiert med høyere grad av tilbakefallsrisiko.

Mange pasienter rapporterer at de sliter med kognitiv fungering, så som hukommelse, konsentrasjon og organisering av arbeid og dagliglivet når de er deprimert og også i etterkant av en depresjon. Foreliggende prosjekt er en av de første studiene som fulgt førstegangsdeprimerte pasienter longitudinelt over en fem års periode for å kartlegge om kognitiv fungering er en risikofaktor for tilbakefall av depresjon. Pasienter diagnostisert med første episode av depresjon for 5 år siden er blitt inkludert i studien. Tretti pasienter (16 menn og 14 kvinner) ble inkludert i prosjektet for første gang ved T1, da de var diagnostisert med sin første episode av depresjon og med en minimum skår på MADRS på 20. Gjennomsnittlig alder var 26 år (SD=6), 14 års utdanning (SD=1.7), en IQ på 120 (SD=8) og en MADRS på 25 (SD=4). Tretti friske personer, som var matchet på kjønn, alder, IQ og utdanningsnivå, ble inkludert i studien som kontrollgruppe. Deltakerne ble retestet i en et-års oppfølging (T2) (N=28). I foreliggende studie har 23 av pasientene og 22 av kontrollene blitt retestet i en 5-års oppfølging (T3). Omtrent 40% av pasientene rapporterte at de hadde opplevet en relapse innen det første året etter de ble diagnostisert med en første episode av depresjon (T2). Ved 5-års oppfølgingen (T3) hadde nesten 75% i pasientgruppen vært rammet av tilbakefall av fler episoder og fått diagnosen tilbakevendende depresjon. Pasientene var i remisjon, dvs symptomfrie som gruppe ved T3 (MADRS= 9, SD=8). Alle deltakerne er retestet med et omfattende nevropsykologisk testbatteri, eksperimentelle tester, spørreskjemaer og diagnostiske måleinstrument.

Tidligere studier har vist at en ruminerende kognitiv stil (negativ grubling og tankekjør) kan predikere både alvorlighetsgrad og kronisitet i MDD og har blitt koblet til svakheter i eksekutive funksjoner som inhibisjon (hemming av automatiserte responser) og mental fleksibilitet. Resultatene fra foreliggende studie viser en signifikant forskjell mellom pasient- og kontrollgruppe i evne til inhibisjon. Denne svikt fremkom i pasientgruppen i akutt fase (T1), og vedvarer ved 1 års oppfølgingen og er evident også ved 5-års oppfølging, til tross for symptombedring og remisjon. Videre fremkom at pasientgruppen rapporterte signifikant

større vansker med negativ grubling og tankekjør (ruminering). Analyser viste en sammenheng mellom inhibisjonssvikt og ruminering og indikerer at disse kan være sårbarhetsfaktorer i utviklingen av MDD. Funn fra et eksperimentelt paradigme som måler arbeidshukommelse og emosjonsregulering viser at pasientgruppen presterer svakere når de skal huske positivt stimuli sammenlignet med de friske kontrollene. Dette kaller vi en bias (tendens) bort fra det positive. Videre ser vi at når de må bruke arbeidshukommelsen når oppgaven er kognitivt krevende, så sliter de når det er et negative stimuli, dette kaller vi en negativ bias (tendens). Denne negative tendensen er korrelert med ruminering, dvs. grubling, og tilbakefall av depresjon. Det kan forklares slik at når pasientgruppen blir utsatt for negativt materiale, så blir de distraheret eller fokusert av det negative stimuli slik at det går ut over gjennomføringen av den kognitivt krevende oppgaven. Jo større problemer de har med dette, jo større tendens har de også til grubling og desto større risiko for at de skal være i gruppen som fått tilbakefall av depresjon. Funn indikerer at tilbakefallsrisikoen er assosiert med svekket kognitiv kapasitet.

911929 – Pharmacogenomics of Mood Stabilizer Response in Bipolar Disorder: An international multi-center

Ansvarlig person: Ketil J. Ødegaard

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse, prosjekt

The goal of this work is to identify genes associated with good response of bipolar patients to the commonly used mood stabilizing agent, lithium in a prospective international multi-center study. The study also uses stem cell technologies to predict individual lithium response.

This study is an 11-site prospective non-randomized open trial of lithium designed to ascertain a cohort of 700 subjects with bipolar I disorder who experience protocol-defined relapse prevention as a result of treatment with Lithium monotherapy. All patients are diagnosed using the Diagnostic Interview for Genetic Studies (DIGS), and then enter a two year follow-up period on Lithium monotherapy if and when they exhibit a score of 1 (normal, not ill) or 2 (minimally ill) on the Clinical Global Impressions of Severity Scale for Bipolar Disorder (CGI-S-BP Overall Bipolar Illness) for 4 out of 5 preceding weeks. Lithium will be titrated as clinically appropriate, not to exceed serum levels of 1,2mEq/L. The sample will be evaluated longitudinally using a wide range of clinical scales, cognitive assessments and laboratory tests. On relapse, patients will be discontinued or crossed over to treatment with valproic acid (VPA) or treatment as usual (TAU). Relapse is defined as a DSM-IV manic, major depressive or mixed episode, or if the treating physician decides a change in medication is clinically necessary. The sample will be genotyped for GWAS. The outcome for lithium response will be analyzed as a time to event, where the event is defined as clinical relapse, using a Cox Proportional Hazards model. Positive SNPs from a past genetic retrospective studies of Lithium response, the Consortium on Lithium Genetics (ConLiGen), will be tested in this prospective study sample; successively a meta-analysis of these samples will be performed. Finally, neurons will be derived from pluripotent stem cells from lithium responders and non-responders and tested in vivo for response to lithium by gene expression studies. SNPs in genes identified in these cellular studies will also be tested for association to response.

In 2015 the study stopped patient inclusion, submitted a protocol paper and preliminary analyses have started. One study was published in 2015.

911957 – Molecular interactions of therapeutic potential in neurodevelopmental disorders

Ansvarlig person: Anne Baumann

Prosjektkategori: Forskerutdanning – postdoc

A number of proteins have been reported as candidates for involvement in autism spectrum disorders (ASD) and attention deficit/hyperactivity disorder (ADHD), however, their interaction networks are poorly characterized. In this project, a number of seed proteins with relevance to these two disorders will be selected and their interaction networks will be characterized and validated.

Despite numerous high-throughput sequencing efforts in the past years, little data at the molecular level exist on proteins associated with neurodevelopmental disorders; even less is known about the protein-protein interactions (PPIs) involved in such conditions. The main hypothesis behind this project is that some neurological disorders, such as ADHD and ASDs, may occur, when genetic and environmental factors affect complex PPI networks. Thus, within the current project, we plan to identify central PPIs that could be of importance in neurodevelopmental disorders. Further, we want to validate the corresponding protein complexes in vitro and study the effects of known mutations/variants on PPIs. We aim to get high-resolution structural information on selected protein complexes and begin studies on small compounds targeting these selected PPIs. During the project, the aim is to start from selected seed proteins, with partially characterized PPIs, at the same time attempting to identify novel interactions of relevance.

The first selected seed is the collapsin response mediator protein 2 (CRMP-2), a protein originally shown to be involved in signal transduction cascades acting in axonal pathfinding (Byk et al. 1996; Kamata et al. 1998). It is involved in collapsin-induced growth cone collapse during neurodevelopment, and it also plays roles in axonal degeneration (Petratos et al. 2012; Taghian et al. 2012). Some evidence exists for a genetic linkage between CRMP-2 and autism (Ozgen et al. 2009; Tabares-Seisdedos and Rubenstein 2009).

The crystal structure of CRMP-2, lacking the C-terminal region (83 aa), which is predicted to be disordered, was solved in 2007 by Prof. P. Kursula, the PI of the group (Stenmark et al. 2007), now attempts were made to purify the full length protein. Synchrotron small-angle X-ray scattering (SAXS) measurements were performed on beamline P12 (PETRA III) at EMBL/DESY and just recently, crystallizations screens with various conditions for the formation of protein crystals were set up (Molecular Dimensions). Material/Crystals will be sent to the ESRF beamline in Grenoble, France to collect X-ray diffraction data. Furthermore, proline-rich inositol polyphosphate 5-phosphatase (PIPP) and neuronal phospholipase D 2 (PLD2) were selected. The recombinant production is still ongoing and need some optimization. In addition, collaboration with a group in Italy was started to study the interaction of CRMP-2 and the MOCH domain of molecule interacting with CasL (MICAL).

911972 – Identification of novel treatment targets in neurodevelopmental disorders

Ansvarlig person: Jan Haavik

Prosjektkategori: Forskningsprosjekt

Underliggende biologiske prosesser og nye behandlingsmuligheter ved ADHD og autismespektrumlidelser.

ADHD og autismespektrumlidelser er viktige psykiatriske diagnoser hos voksne og barn. Det er begrenset kunnskap om underliggende biologiske mekanismer og effektiv medikamentell behandling av tilstandene. Prosjektet benytter genetiske data, molekylære og cellulære modellsystemer og nettverksanalyser for å finne nye molekylære behandlingsmuligheter.

ADHD og autismespektrumlidelser (ASD) er viktige nevropsykiatriske diagnoser hos barn. Symptomene endrer seg med alderen, men mange problemer knyttet til disse tilstandene består i voksen alder og bidrar til uførhet, tidlig død og nedsatt livskvalitet. Det finnes svært begrensede behandlingsmuligheter for ASD og for ADHD har det ikke kommet vesentlige nye medikamenter de siste 50 år. Både ADHD og ASD er svært arvelige tilstander, men det har vært lite fremgang innen biologisk forståelse av disse komplekse lidelsene. Fra 2011 har vi samlet inn et rikt materiale med biologiske prøver og kliniske opplysninger fra ADHD-pasienter fra hele Norge og fra 6 samarbeidende sentra i Europa, USA og Brasil. Helgenomiske assosiasjonsanalyser, eksom genotypingsdata og DNA sekvensdata fra våre pasienter og fra >10 000 pasienter fra internasjonale samarbeidspartnere har pekt på biologiske prosesser som tidligere ikke har vært kjent ved nevropsykiatriske lidelser. Basert på data fra genomundersøkelser av ADHD og ASD pasienter og familier rekruttert fra Helse Vest, Norge og samarbeidende sentra, gjennomfører vi i perioden 2015-18 en systematisk kartlegging av cellulære nettverk og proteiner som antas å være endret ved disse tilstandene. Dette vil kombineres med "data-mining" av databaser for å finne eksisterende medikamenter rettet mot disse biologiske prosessene. Slik «repurposing» av eksisterende medikamenter utgjør et viktig første skritt mot endelig å prøve ut nye behandlingsprinsipper i celler, dyremodeller og hos mennesker. I 2015 har vi rapportert flere nye lovende genetiske funn ved ADHD, ASD og andre nevropsykiatriske lidelser. Vi har studert interaksjoner av gener og genprodukter både på DNA og protein-nivå. Vi studerer også hvordan protein-protein interaksjoner og cellulære nettverk kan moduleres av små molekyler. Vi har også karakterisert et nyoppdaget enzym (GADL1), som muligens er involvert i syntesen av nevromodulatoren taurin i nervesystemet. Alle disse prosessene er potensielle mål for nye medikamenter som kan modulere neurotransmisjonen i hjernen. Disse studiene vil bli videreført i perioden 2016-17.

911986 – Effects of ECT in treatment of major depression: A prospective neuroradiological study of acute and longitudinal effects on brain structure and function.

Ansvarlig person: Ketil J. Ødegaard

Prosjektkategori: Forskningsprosjekt

BACKGROUND: Major depression can be a serious and debilitating condition. For some patients in a treatment resistant depressive episode, electroconvulsive treatment (ECT) is the only treatment that is effective. Although ECT has shown efficacy in randomized controlled trials, the treatment is still controversial and stigmatized. This can in part be attributed to our lack of knowledge of the mechanisms of action. Some reports also suggest potential harmful effects of ECT treatment and memory related side effects have been documented.

METHODS/DESIGN: The present study will apply state of the art radiology through advanced magnetic resonance imaging (MRI) techniques to investigate structural and functional brain effects of ECT. As a multi-disciplinary collaboration, imaging findings will be correlated to psychiatric response parameters, neuropsychological functioning as well as neurochemical and genetic biomarkers that can elucidate the underlying mechanisms. The aim is to document both treatment effects and potential harmful effects of ECT.

SAMPLE: n=?40 patients in a major depressive episode (bipolar and major depressive disorder). Two control groups with n=?15 in each group: age and gender matched healthy volunteers not receiving ECT and patients undergoing electrical cardioversion (ECV) for atrial fibrillation (AF). Observation time: six months.

DISCUSSION: The study will contribute to our understanding of the pathophysiology of major depression as well as mechanisms of action for the most effective treatment for the disorder; ECT. By the end of 2015 21 ECT patients were included in the study, as well as 9 Controls. The study protocol has been published and preliminary results have been submitted for both poster and oral presentation at international conferences in 2016.

911999 – The influence of illicit substance use on the effects of antipsychotics: A subproject of the Bergen Psychosis Project 2

Ansvarlig person: Renata Alisauskiene

Prosjektkategori: Strategiske midler – rusforskning

Illegale rusmidler BP2-prosjekt er en delprosjekt av Bergen psykoseprosjekt 2/ (Bergen psykoseprosjekt 2/ the Best Intro study) Bergen-Stavanger-Innsbruck-Trondheim (Best Intro) study har i 2015 inkludert pasienter i byene Bergen, Stavanger og Innsbruck, Østerrike.

Illegale rusmiddelbruk har høy forekomst hos pasienter med psykose lidelse, som har negative effekter på kompliance og prognose. Vi vet ikke i hvilken grad forekommende bruk av illegale stoffer kan påvirke effektiviteten, bivirkninger og nevrobiologiske korrelater av antipsykotiske medisiner. Antipsykotiske legemidler motvirker dopaminerge overføring i hjernen, og de mest brukte illegale stoffer ved psykose er cannabis og (met) amfetamin som og påvirker direkte og indirekte dopamin funksjon i CNS. I tillegg kan pasienter med psykose og illegale rusmiddelbruk har en annen nevrobiologisk sårbarhetsprofil, eller antipsykotiske legemiddel påvirke den biologiske korrelat på en annen måte enn hos pasienter med psykose bare. Bergen psykoseprosjekt 2 (BP2) foretar en uavhengig av legemiddelindustri studie hvor en vil sammenligne effekter og bivirkninger av tre farmakologisk ulike antipsykotika og kobler genetiske og andre biomarkører samt hjernefunksjoner til observerte symptomer, effekter og bivirkninger for å utvide forståelsen av patologien ved schizofreni og andre lignende psykoser. Der viktigste kliniske formål er å undersøke og sammenligne hvordan antipsykotiske medikamenter forårsaker endringer av psykosesymptomer hos pasienter med rus og uten rus med eventuelle bivirkninger. I tillegg legges vekt på endringer i basale nevrobiologiske mekanismer og hjernebaserte korrelater på de antipsykotiske effekter. Tilrettelegge translasjonell tilnærming, der rusmiddel effekter på molekylært, hjerne-funksjonelle, og –strukturelle nivåene vil bli undersøkt, ved DNA / RNA-analyser og MRT. Resultater av studien forventes å kunne få mer målrettede kliniske intervensjoner ved psykose med komorbide rusmisbruk. Prosjektet er enda så ny oppstartet, befinner seg i forberedelsen til første analysene og i en oppstartperiode med publisering.

912004 – Barn eksponert for rus i svangerskapet: Vekst, helse og utvikling

Ansvarlig person: Lisbeth Sandtorv

Prosjektkategori: Strategiske midler – rusforskning

I 2015 har det vært fokus på skriving av artikkel 1 og 2, og ny gjennomgang av data og metodiske forhold for å kvalitetssikre og forbedre prosjektet. Kandidaten har deltatt på forskerskole i regi av psyknnett vest og andre kurs med relevans for emnet. Kandidaten holdt forelesning (6t) om emnet "rus i svangerskapet" ved Universitetet i Bergen.

Bakgrunn: Prosjektet "Barn eksponert for rus i svangerskapet; Vekst, helse og Utvikling" har som mål å se nærmere på eventuelle langtidsfølger av å være eksponert for rusmidler i fosterlivet. Barn eksponert for rusmidler i fosterlivet har blitt undersøkt og fulgt opp ved barneklubben, Haukeland Universitetssjukehus siden 1990 tallet. Vi har gjort en oppfølgingsstudie av barna i skolealder hvor barnas somatiske og psykiske helsetilstand, deres omsorgssituasjon og deres behov for hjelpetiltak i hjem og på skole er kartlagt. Studien er hospitalbasert og 141 barn ble invitert til å delta. 122 har deltatt, 45% av barna er eksponert for alkohol og 55 % for øvrige rusmidler og LAR medikamenter. Data er gjennom tidligere år samlet inn og bearbeidet.

Aktivitet gjennom 2015: Gjennom 2015 er det arbeidet med følgende:

Artikkelskriving av artikkel 1 og 2:

Artikkel 1 omhandler screening av barnas psykiske helse ved bruk av instrumentet "Strengths and Difficulties Questionnaires" (SDQ). Artikkelen er sendt inn til internasjonalt tidsskrift to ganger, men er ikke akseptert for publikasjon. Vi har fått tilbakemeldinger fra tidsskrift som har gjennomgått artikkelutkastene hvor det bl.a stilles spørsmål om metodiske forhold ved studien. Disse tilbakemeldingene oppfattes som konstruktive og har gjort at vi på nytt har gjennomgått og kvalitetssikret våre data og funn. Vi diskuterer og utforsker nå muligheten til å lage en kontrollgruppe for ytterligere å styrke studien. Vi vil i løpet av våren 2016 ha klart et nytt gjennomarbeidet utkast av artikkel 1.

Artikkel 2 omhandler kartlegging av barnas omsorgssituasjon og behov for hjelpetiltak i hjem og skole. Det arbeides nå med skriving av artikkelen og det er forventet at denne kan sendes inn til tidsskrift i løpet av våren 2016.

Parallelt med kvalitetssikring av data, arbeid med metodiske aspekt ved studien og skriving/bearbeiding av artikler har PhD-kandidaten deltatt på PsykNettVest sin forskerskole for utvikling av skriveferdigheter i forhold til vitenskapelige artikler / forskningsformidling. Det er søkt om at deltakelsen gir uttelling i form av studiepoeng i valgfri opplæringsdel, fra tidligere er 9 studiepoeng i valgfri del gjennomført. Det er også gjennomført deltakelse på relevante kurs for emnet.

PhD-kandidaten gjennomført undervisning ved RKBUIB sin videreutdanning i sped- og småbarns psykiske helse med ansvar for 6 timers undervisning/forelesning om tema rus og graviditet.

912005 – Barn eksponert for rus i svangerskapet. Morfologisk og funksjonell MR-undersøkelse av hjernen.

Ansvarlig person: Eivind Sirnes

Prosjektkategori: Strategiske midler – rusforskning

I 2015 har hovedfokus for doktorgradsarbeidet vært analysearbeid og artikkelskriving. Første artikkel er sendt inn for publisering.

Kunnskap om hvilke følger påvirkning av ulike rusmidler i svangerskapet kan ha for barns utvikling er fortsatt svært mangelfull, spesielt når det gjelder langtidseffekter. Formålet med prosjektet er å bidra med ny kunnskap om hvordan prenatal ruseksponering kan påvirke hjerneutvikling ved å belyse sammenhenger mellom biokjemisk miljø i fosterlivet og hjerneorganisk dysfunksjon senere i livet ved bruk av avanserte MR-undersøkelser. Studien er en hospitalbasert oppfølgingsstudie av barn eksponert for rus i svangerskapet rekruttert gjennom Barneklubben, Haukeland universitetssjukehus. Totalt 43 barn i alderen 10-14 år som er fulgt etter neonatal abstinens, eller senere henvist med spørsmål om rusrelatert skade, og tilsvarende antall kjønns- og aldersmatchede kontroller, er inkludert i studien. Av de ruseksponerte barna har omtrent 30 % vært utsatt for alkohol, mens 70 % har vært utsatt for andre rusmidler, hvorav de fleste er eksponert for opioider, inkl. barn av mødre i legemiddelassistert rehabilitering (LAR).

Man ønsker å kartlegge: 1) Grupperespesifikke forskjeller i hjernens morfologi med cerebral MR. 2) Grupperespesifikke forskjeller i funksjon med funksjonell MR (fMRI) med en oppgave som tester arbeidshukommelse og selektiv oppmerksomhet. 3) Assosiasjon mellom MR-funn og kognitivt funksjonsnivå.

Prosjektet ble startet januar 2014, og all datainnsamling inkl. radiologiske undersøkelser (MR/fMRI) ble gjennomført i løpet av 2014. Prosjektets første artikkel er i år sendt inn for publisering. Denne tar for seg de strukturelle MR-bildene med fokus på hvilke forandringer man finner ved vanlig klinisk vurdering av bildene, og i hvilken grad MR kan være nyttig i klinisk oppfølging/utredning av ruseksponerte barn. Videre har fokus vært på dataanalyser og arbeid med en artikkel hvor man ønsker å se spesielt på de av barna i utvalget som har vært utsatt for opioider. Noen foreløpige resultater fra prosjektet ble presentert på Perinataldagene i Bergen nov. 2015.

912013 – New treatment strategies for difficult to treat anxiety patients: A randomized placebo controlled multi-center study

Ansvarlig person: Gerd Kvale

Prosjektkategori: Nasjonal satsing – Helseforsk

Nye tilnærminger til forståelse og behandling av alvorlige angstlidelser

Dette prosjektet har som mål å utvikle nye behandlingstilnærminger for angstlidelser og studere mekanismer for endring.

Mer enn 75% av pasientene med angstlidelser rammes før fylte 25. Tidlig start i kombinasjon med lav sannsynlighet for spontan bedring innebærer at hver pasient som kan hjelpes representerer enorme personlige og sosioøkonomiske gevinster. Eksponeringsbaserte

intervensjoner (ET) er førstevalg for angstlidelser, men som en tommelfingerregel hjelper disse kun 60-70% av pasientene og enda færre kan forventes å bli symptomfrie. Hensikten med prosjektet er å utvikle nye behandlingsstrategier for denne gruppen pasienter og studere mekanismer for endring.

En åpenbar, men nesten utforsket mulighet, er at individuelle variabilitet i behandlingsrespons er relatert til individuell variabilitet i hjernens håndtering av emosjonell læring, og spesifikt fryktlæring.

ET innebærer ekstinksjonslæring, og vi undersøker om behandlingsrespons kan stabiliseres ved å kombinere ET med et medikament (D-cycloserine, DCS) som spesifikt virker inn på de reseptorene som er involvert i ekstinksjon.

Mål 1. Stabilisere behandlingsrespons. Dette vil gjøres i et dobbelt blindt placebo-kontrollert design ved å kombinere konsentrert eksponerings behandling (cET) med en N-metyl-D-aspartate (NMDA)-receptor agonist som er kjent for å konsolidere og stabilisere ekstinksjon, nemlig D-Cycloserine/placebo. Studien vil gjennomføres på pasienter som har hatt tilbakefall etter en klinisk signifikant behandlingsrespons, eller som ikke har hatt forventet nytte av ET. Mål 2: Relatere kliniske endringer til endringer i basal nevralt prosessering (se prosjekt 911880: "A Translational Approach to Anxiety Disorders: Treatment and Mechanisms

Obsessive compulsive disorder (OCD) er bl.a valgt som "modell-lidelse" fordi Norge som første land i verden har etablert spesialiserte OCD-team for å sikre at de som er rammet har tilgang til kvalitetssikret behandling. Ved inklusjon vil en altså ha detaljkunnskap om tidligere behandlingsrespons, noe som har svært stor vitenskapelig verdi. Lidelsen er også valgt fordi forskningslitteraturen klart beskriver behandlingsprosedyrer og forventet resultat.

Alle pasientene som inkluderes får konsentrert ET (cET) der skreddersydd, terapeutassistert behandling gis i løpet av 4 påfølgende dager. Formatet har vist seg å gi klinisk relevant bedring også hos de som har tidligere behandlingsforløp, noe som gjør det spesielt egnet til å studere stabilisering av endringen ved DCS. Videre reduserer 4-dagers formatet innflytelse av utenforliggende faktorer, og sikrer at aktiv eksponering kombineres med DCS). Vi forventer at pasientene som får DCS kombinert med 4-dagers formatet vil ha en signifikant stabilisering av behandlingseffekten som vil være synlig ved 3 og 12 mnd, og 5 år etter behandling.

Gitt positive resultater kan det utvides til andre angstdiagnoser og til barn- og unge. Studien er også koblet til en nordisk studie som undersøker genetiske bidrag til OCD, og det vil samles inn biomarkører som DNA og RNA .

Helse Bergen, Oslo Universitetssykehus, Sykehuset Sørlandet, St. Olavs Hospital og Sykehuset Møre og Romsdal er prosjektansvarlige og vil i samarbeid med de øvrige foretakene tilby pasienter fra hele landet deltakelse. Start: August 2015 og i rute.

Prosjektet vil kunne ha direkte konsekvenser for behandling av pasienter med alvorlige angstlidelser. Studien plasserer Norge i fronten på området.

Link til ClinicalTrials.gov:

<https://register.clinicaltrials.gov/prs/app/action/SelectProtocol?sid=S0005SFN&selectaction=Edit&uid=U0002V48&ts=3&cx=231lcj>

ÅRSRAPPORTER – IKKE AVSLUTTET

Følgende prosjekter pågår og/eller har ikke levert sluttrapport. Det vises til rapporter for 2014.

911375 – Kognitiv atferdsterapi ved behandling av angstforstyrrelser hos barn og ungdom

Ansvarlig person: Gro Janne Henningsen Wergeland

Prosjektkategori: Forskerutdanning - dr.grad

911525 – Når omsorgen svikter: Barn i risiko for utvikling av psykiske vansker

Ansvarlig person: Liv Kleve

Prosjektkategori: Strategiske midler – rus, dr.grad

911528 – Barn eksponert for rus i svangerskapet

Ansvarlig person: Liv Kleve

Prosjektkategori: Strategiske midler – rus, dr.grad

911671 – Samhandling om psykiatriske pasienter på tvers av tjenestenivå - en prospektiv kohortstudie av 6000 pasienter innlagt i akuttpsykatrien i Helse Bergen

Ansvarlig person: Ketil J. Ødegaard

Prosjektkategori: Strategiske midler – samhandling

911754 – Tvangslidelse (OCD): Behandling, mekanismer og prognostiske

Ansvarlig person: Gerd Kvale

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse, prosjekt

911826 – eMeistring – Psykisk helse på nett

Ansvarlig person: Tine Nordgreen

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse, prosjekt

911922 – Guided self-help, stepped care and face-to-face cognitive behavioral therapy for panic disorder and social anxiety disorder. Predictors and moderators of treatment outcome

Ansvarlig person: Thomas Haug

Prosjektkategori: Strategiske midler – psykisk helse, prosjekt

ÅRSRAPPORTER – ØVRIGE MIDLER

I tillegg til prosjektene som er omtalt under regnskapsføres også flere andre prosjektkontoer med bl.a. belønningsmidler for doktorgradsveiledning. Noen kontoer ble overført fra Innovest AS ila. 2014.

EULAST

Ansvarlig person: Erik Johnsen

EULAST (the EUropean Long-acting Antipsychotics in Schizophrenia Trial) (www.eulast.eu) er en ikke-kommersiell sammenligning av antipsykotiske legemidler i depot- og tablettform ved schizofreni. En vanlig årsak til at mennesker med schizofreni får tilbakefall av lidelsen, er at antipsykotisk medisin ikke brukes slik den er forskrevet, enten at den ikke brukes tilstrekkelig regelmessig eller avsluttes brått. Hovedmålet med studien er å undersøke om antipsykotika i depotform gir bedre medikamentetterlevelse sammenlignet med i tablettform, eller om det er omvendt. Studien foregår i flere europeiske land inkludert i Norge med sentre i Bergen, Stavanger og Trondheim. I Norge koordineres studien fra Forskningsavdelingen, Divisjon psykisk helsevern, Haukeland universitetssykehus.

UNGDOMSTOP: BERGEN ADOLESCENT COHORT (BAC) – BP2 UNG

Ansvarlig person: Rune Kroken

Fremdrift: Vi har i 2015 arbeidet med å få tillatelse fra REK til å gjennomføre et prosjekt i aldersgruppen 13-18 år etter mal fra UNGDOMSTOP i Oslo. Ny REK søknad ble sendt inn 23.09, prosjektet ble behandlet i møtet i desember, en del tilleggsspørsmål fra REK er blitt besvart i 2016, men full REK tilslutning er enda ikke ankommet. Videre har vi inkludert pasienter i aldersgruppen 16-18 år gjennom BP2 til en kohortundersøkelse, det er nå inkludert seks pasienter.

Økonomi: BAC mottok en bevilgning fra NORMENT høsten 2014 som ble brukt til å lønne prosjektmedarbeider i deltid i 2015. Det foreligger per i dag ikke annen ekstern finansiering, men det vil bli søkt om finansiering ved alle kommende frister.

Utfordringer: Økonomi. Rekruttering har gått etter planen, og pasientene er blitt testet gjennom BP2-systemet.

Resultater så langt: Foreligger ikke.

Videre planer: Sikre økonomi til prosjektmedarbeidere og stipendiat(er). Utarbeide søknader om PhD-stipend innenfor spesifikke områder – f.eks. inflammasjon/immunologi. Sikre gode samarbeidspartnere innenfor prosjektets kjerneområder.

Emosjonell regulering hos barn med ADHD

Ansvarlig person: Lin Sørensen

I denne longitudinelle studien ønsket vi å studere evnen til å regulere følelser hos 30 barn med ADHD i aldersgruppen 8-12 år som fikk behandling på poliklinikkene i Helse Bergen. Barna med

ADHD ble sammenlignet med 30 kontrollbarn som vi rekrutterte via skolene i samme opptaksområde. Etterundersøkelsen vil avsluttes februar 2016.

I 2015 inviterte vi tilbake alle 41 barn med ADHD og 35 kontrollbarn fra første runde. I etterundersøkelsen har vi til nå undersøkt 26 av kontrollbarna (74,3 %) og 28 (68,3 %) av barna med ADHD. Det jobbes med å nå de siste deltakere for å inkludere minst 70 % av barna i ADHD-gruppen fra første runde i andre runde av studien.

I andre runde av prosjektet er det også fokus på emosjonell regulering, men hvordan evne til emosjonell regulering påvirker kognitiv kontroll og sosial funksjon. Evnen til å lese og handle på sosiale signaler er essensielt for psykososial funksjonsnivå og spiller en viktig rolle i denne aldersgruppen. Nyere forskning indikerer at barn med ADHD har nedsatt evne til sosial kognisjon, hvilket kan være et resultat av kjernesymptomene, som oppmerksomhet, impulsivitet og hyperaktivitet, men også kan representere et eget problemområde for noen av barna. I undersøkelsen av sammenhengen mellom problemer ved sosial kognisjon og emosjonell regulering, vil vi derfor beskrive undergrupper av barn med ADHD som viser svekkelse i sosial kognisjon. En slik kunnskap kan bidra til utvikling av individuelt tilpasset behandling, som kan bidra til en mer positiv utvikling som voksen. Etterundersøkelsen utreder kliniske trekk og emosjonell regulering av barna, i tillegg til kartlegging av sosial kognisjon med hensyn til kliniske karakteristika vedrørende sosial kognisjon (autismespektrum-lidelsessymptomer og sosialt funksjonsnivå) og med en nevropsykologisk profil (testoppgave som måler forskjellige aspekter av sosial kognisjon ved å tyde emosjonelle uttrykk i ansikter). Barna har i første runde av studien (da de var i alderen 8-12 år) blitt undersøkt med hensyn til psykiatriske symptomer, nevropsykologisk funksjon og brainmapping (inkludert ERP og MR). Denne basisinformasjonen vil bidra til å kunne karakterisere den prediktive verdien av emosjonell regulering 2-4 år senere for funksjonsnivået i sosial kognisjon.

2015

Aarstrand, Tore Ivar Malmei; Landaas, Elisabeth Toverud; Hegvik, Tor-Arne; Ulvik, Arve; Halmøy, Anne; Ueland, Per Magne; Haavik, Jan.
Serum concentrations of kynurenines in adult patients with attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD): A case-control study. *Behavioral and Brain Functions* 2015 ;Volum 11.(36)
HAUKELAND UiB

Andersson, Gerhard; Topooco, N; Havik, Odd E.; Nordgreen, Tine.
Internet-supported versus face-to-face cognitive behavior therapy for depression. *Expert Review of Neurotherapeutics* 2015 ;Volum 16.(1) s.55-60
HAUKELAND UiB

Austad, Gudrun; Joa, Inge; Johannessen, Jan Olav; Larsen, Tor Ketil.
Gender differences in suicidal behaviour in patients with first-episode psychosis. *Early Intervention in Psychiatry* 2015 ;Volum 9.(4) s.300-307
HAUKELAND SUS UiB UIS

Bartone, Paul T.; Valdes, James J.; Sandvik, Asle Makoto.
Psychological hardiness predicts cardiovascular health. *Psychology, Health & Medicine* 2015
HAUKELAND PHS UiB

Berge, Line Iden; Riise, Trond.
Comorbidity between type 2 diabetes and depression in the adult population: directions of the association and its possible pathophysiological mechanisms. *International Journal of Endocrinology* 2015 ;Volum 2015:164760.
HAUKELAND UiB

Berge, Line Iden; Riise, Trond; Tell, Grethe Seppola; Iversen, Marjolein M.; Østbye, Truls; Lund, Anders; Knudsen, Ann Kristin.
Depression in persons with diabetes by age and antidiabetic treatment: A crosssectional analysis with data from the hordaland health study. *PLoS ONE* 2015 ;Volum 10:e0127161.(5)
FHI HAUKELAND HIB UiB SUS

Biringer, Eva Aaker; Howard, Louise Michele; Kessler, Ute; Stewart, Robert; Mykletun, Arnstein.
Is infertility really associated with higher levels of mental distress in the female population? Results from the North-Trøndelag Health Study and the Medical Birth Registry of Norway. *Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynaecology* 2015 ;Volum 36.(2) s.38-45
HAUKELAND HELSEFONNA UiB

Bjørk, Marte Helene; Veiby, Gyri; Reiter, Simone B. C. Frizell; Berle, Jan Øystein; Daltveit, Anne Kjersti; Spigset, Olav; Engelsen, Bernt; Gilhus, Nils Erik.
Depression and anxiety in women with epilepsy during pregnancy and after delivery: a prospective population-based cohort study on frequency, risk factors, medication, and prognosis. *Epilepsia* 2015 ;Volum 56.(1) s.28-39
FHI HAUKELAND NTNU STO UiB

Bjåstad, Jon Fauskanger; Haugland, Bente Storm Mowatt; Fjermestad, Krister; Torsheim, Torbjørn; Havik, Odd E.; Heiervang, Einar; Øst, Lars-Göran.
Competence and Adherence Scale for Cognitive Behavioral Therapy (CAS-CBT) for Anxiety Disorders in Youth: Psychometric Properties. *Psychological Assessment* 2015
FRAMBU HAUKELAND SUS UiB UiO UNI

Bless, Josef J; Westerhausen, Rene; Torkildsen, Janne von Koss; Gudmundsen, Magne; Kompus, Kristiina; Hugdahl, Kenneth.
Laterality across languages: Results from a global dichotic listening study using a smartphone application. *Laterality* 2015 ;Volum 20.(4) s.434-452
HAUKELAND UiB UiO

Brandt, Christine Lycke; Doan, Nhat Trung; Tønnesen, Siren; Agartz, Ingrid; Hugdahl, Kenneth; Melle, Ingrid; Andreassen, Ole Andreas; Westlye, Lars Tjelta.
Assessing brain structural associations with working-memory related brain patterns in schizophrenia and healthy controls using linked independent component analysis. *NeuroImage: Clinical* 2015 ;Volum 9. s.253-263
DIAKON HAUKELAND OUS UiB UiO

Brandt, Christine Lycke; Kaufmann, Tobias; Agartz, Ingrid; Hugdahl, Kenneth; Jensen, Jimmy Kristian; Ueland, Toril; Haatveit, Beathe Christin; Skåtun, Kristina Cecilie; Doan, Nhat Trung; Melle, Ingrid; Andreassen, Ole Andreas; Westlye, Lars Tjelta.
Cognitive effort and schizophrenia modulate large-scale functional brain connectivity. *Schizophrenia Bulletin* 2015 ;Volum 41.(6) s.1360-1369
DIAKON HAUKELAND OUS UiB UiO

PUBLIKASJONER HENTET FRA CRISTIN

Brendbekken, Randi; Harris, Anette; Ursin, Holger; Eriksen, Hege Randi; Tangen, Tone.

Multidisciplinary intervention in patients with musculoskeletal pain: a randomized clinical trial. *International Journal of Behavioral Medicine* 2015 ;Volum Published ahead of print.

HAUKELAND SI UiB UNI

Brevik, Erlend Joramo; Posserud, Maj-Britt Rocio.

Et samfunn alle kan delta i. *Bergens Tidende* 2015

HAUKELAND UiB

Brix, Maiken Kirkegaard; Erslund, Lars; Hugdahl, Kenneth; Grüner, Renate; Posserud, Maj-Britt Rocio; Hammar, Åsa; Craig-Craven, Alexander Richard; Noeske, Ralph; Evans, C. John; Walker, Hanne Bjørg Hansen; Midtvedt, Tore; Beyer, Mona K..

Brain MR spectroscopy in autism spectrum disorder—the GABA excitatory/inhibitory imbalance theory revisited. *Frontiers in Human Neuroscience* 2015 ;Volum 9.(365) s.1-12

HAUKELAND HIOA OUS UiB UiO

Bystad, Martin Kragnes; Lunde, Linn-Heidi; Solhaug, Ida.

Kronisk smerte: Kan oppmerksomt nærvær være til hjelp?. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 2015 ;Volum 52.(8) s.658-665

HAUKELAND UiB UiT UNN

de Rojas, Kristel Gerdts.

Re: Om å møte seg selv og andre i døren. *Tidsskrift for Den norske legeforening* 2015 ;Volum 135.(15) s.1339

HAUKELAND

Dovran, Anders; Winje, Dagfinn; Øverland, Simon Nygaard; Arefjord, Nina; Hansen, Anita Lill; Waage, Leif.

Childhood Maltreatment and Adult Mental Health. *Nordic Journal of Psychiatry* 2015 ;Volum 70.(2) s.140-145

FHI HAUKELAND UiB

Fasmer, Ole Bernt; Mjeldheim, Kristin; Førland, Wenche; Hansen, Anita Lill; Dilsaver, Steven C.; Ødegaard, Ketil Joachim; Berle, Jan Øystein.

Motor Activity in Adult Patients with Attention Deficit Hyperactivity Disorder. *Psychiatry Investigation* 2015 ;Volum 12.(4) s.474-482

HAUKELAND UiB

Fjermestad, Krister; Stokke, Simen; Wergeland, Gro Janne; Anticich, Sarah; Haugland, Bente Storm Mowatt; Havik, Odd E.; Heiervang, Einar.

Socio-emotional problems in boys with sex chromosome aneuploidies compared to a clinical sample. *Children's health care* 2015 ;Volum 44.(1) s.40-53

FRAMBU HAUKELAND UiB UiO UNI

Flórez, Gerardo; Casas, Alfonso; Kreis, Mette K.F.; Forti, Leonello; Martínez, Joaquín; Fernández, Juan; Conde, Manuel; Vázquez-Noguerol, Raúl; Blanco, Tania; Hoff, Helge Andreas; Cooke, David J..

A prototypicality validation of the comprehensive assessment of psychopathic personality (CAPP) model Spanish version. *Journal of Personality Disorders* 2015 ;Volum 29.(5) s.707-718

HAUKELAND

Grung, Bjørn; Hansen, Anita Lill; Berg, Mari; Møen-Knudseth, Maria Pernille; Olson, Gina; Thornton, David Malcolm; Dahl, Lisbeth; Thayer, Julian Francis.

Exploratory multivariate analysis of the effect of fatty fish consumption and medicinal use on heart rate and heart rate variability data. *Frontiers in Psychology* 2015 ;Volum 6:135.

HAUKELAND NIFES UiB

Halleland, Helene; Sørensen, Lin; Posserud, Maj-Britt Rocio; Haavik, Jan; Lundervold, Astri.

Occupational Status Is Compromised in Adults With ADHD and Psychometrically Defined Executive Function Deficits. *Journal of Attention Disorders* 2015 s.1-12

HAUKELAND UiB

Hansen, Anita Lill; Dahl, Lisbeth; Olson, Gina; Thornton, David Malcolm; Grung, Bjørn; Thayer, Julian Francis.

A long-term fatty fish intervention improved executive function in inpatients with antisocial traits and a history of alcohol and drug abuse. *Scandinavian Journal of Psychology* 2015 ;Volum 56.(5) s.467-474

HAUKELAND NIFES UiB

PUBLIKASJONER HENTET FRA CRISTIN

Hansson, Pia Berner; Murison, Robert; Lund, Anders; Hammar, Åsa.

Cognitive functioning and cortisol profiles in first episode major depression. *Scandinavian Journal of Psychology* 2015 ;Volum 56.(4) s.379-383

HAUKELAND UiB

Harris, Anette; Reme, Silje Endresen; Tangen, Tone; Hansen, Åse Marie; Garde, Anne Helene; Eriksen, Hege Randi.

Diurnal cortisol rhythm: Associated with anxiety and depression, or just an indication of lack of energy?. *Psychiatry Research* 2015 ;Volum 228.(2) s.209-215

HAUKELAND OUS UiB UNI

Haug, Thomas; Nordgreen, Tine; Øst, Lars Gøran; Kvale, Gerd; Tangen, Tone; Andersson, Gerhard; Carlbring, Per; Heiervang, Einar; Havik, Odd E..

Stepped care versus face-to-face cognitive behavior therapy for panic disorder and social anxiety disorder: Predictors and moderators of outcome. *Behaviour Research and Therapy* 2015 ;Volum 71. s.76-89

HAUKELAND UiB UiO

Haukanes, Bjørn Ivar; Hegvik, Tor-Arne; Eichler, Tilo Wolf; Haavik, Jan; Vedeler, Christian A..

Paraneoplastic syndrome-associated neuronal antibodies in adult ADHD. *Journal of Neuroimmunology* 2015 ;Volum 288. s.87-91

HAUKELAND UiB

Helle, Siri; Ringen, Petter Andreas; Melle, Ingrid; Larsen, Tor Ketil; Gjestad, Rolf; Johnsen, Erik; Lagerberg, Trine Vik; Andreassen, Ole Andreas; Kroken, Rune Andreas; Joa, Inge; Hegelstad, Wenche; Løberg, Else-Marie.

Cannabis use is associated with 3years earlier onset of schizophrenia spectrum disorder in a naturalistic, multi-site sample (N=1119).

Schizophrenia Research 2015 ;Volum 170. s.217-221

HAUKELAND OUS SUS UiB UiO UIS

Hoff, Helge Andreas; Rypdal, Knut; Hart, Stephen D.; Cooke, David J.; Mykletun, Arnstein.

Domains of psychopathy: Evaluating the structure of a lexical model of psychopathic personality disorder. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment* 2015 ;Volum 6.(2) s.117-128

FHI HAUKELAND UiB

Hovland, Anders; Johansen, Henning; Sjøbø, Trond; Vøllestad, Jon; Nordhus, Inger Hilde; Pallesen, Ståle; Havik, Odd E.; Martinsen, Egil Wilhelm; Nordgreen, Tine.

A feasibility study on combining internet-based cognitive behaviour therapy with physical exercise as treatment for panic disorder—treatment protocol and preliminary results. *Cognitive Behaviour Therapy* 2015 ;Volum 44.(4) s.275-287

HAUKELAND HVprivate OUS UiB UiO

Hudson, Jennifer L.; Keers, Robert; Roberts, Susanna; Coleman, Jonathan R.I.; Breen, Gerome; Arendt, Kristian; Bögels, Susan; Cooper, Peter; Creswell, Cathy; Hartman, Catharina; Heiervang, Einar; Hötzel, Katrin; In-Albon, Tina; Lavalley, Kristen; Lyneham, Heidi J.; Marin, Carla E.; McKinnon, Anna; Meiser-Stedman, Richard; Morris, Talia; Nauta, Maaïke; Rapee, Ronald M.; Schneider, Silvia; Schneider, Sophie C.; Silverman, Wendy K.; Thastum, Mikael; Thirlwall, Kerstin; Waite, Polly; Wergeland, Gro Janne; Lester, Kathryn J.; Eley, Thalia C..

Clinical predictors of response to cognitive-behavioral therapy in pediatric anxiety disorders: The genes for treatment (GxT) study. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 2015 ;Volum 54.(6) s.454-463

HAUKELAND UiO

Hugdahl, Kenneth; Craig-Craven, Alexander Richard; Nygård, Merethe; Løberg, Else-Marie; Berle, Jan Øystein; Johnsen, Erik; Kroken, Rune Andreas; Specht, Karsten; Andreassen, Ole Andreas; Erslund, Lars.

Glutamate as a mediating transmitter for auditory hallucinations in schizophrenia: A 1H MRS study.. *Schizophrenia Research* 2015 ;Volum 161.(2-3) s.252-260

HAUKELAND OUS UiB UiO

Hugdahl, Kenneth; Raichle, Marcus E.; Mitra, Anish; Specht, Karsten.

On the existence of a generalized non-specific task-dependent network. *Frontiers in Human Neuroscience* 2015 ;Volum 9:430.

HAUKELAND UiB

Hysing, Mari; Lundervold, Astri; Posserud, Maj-Britt Rocio; Sivertsen, Børge.

Association Between Sleep Problems and Symptoms of Attention Deficit Hyperactivity Disorder in Adolescence: Results From a Large Population-Based Study. *Behavioural Sleep Medicine* 2015

FHI HAUKELAND HELSEFONNA UiB UNI

Høyersten, Jon Geir.

Manifestations of psychiatric illness in texts from the medieval and Viking era. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy* 2015

HAUKELAND

PUBLIKASJONER HENTET FRA CRISTIN

Høyersten, Jon Geir.

Manifestations of psychiatric illness in texts from the medieval and Viking era. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy* 2015

HAUKELAND

Jacobsen, Kaya Kvarme; Kleppe, Rune; Johansson, Stefan; Zayats, Tetyana; Haavik, Jan.

Epistatic and gene wide effects in YWHA and aromatic amino hydroxylase genes across ADHD and other common neuropsychiatric disorders: Association with YWHA. *American Journal of Medical Genetics Part B: Neuropsychiatric Genetics* 2015 ;Volum 168.(6) s.423-432

HAUKELAND UiB

Jacobsen, Kaya Kvarme; Nievergelt, Caroline M.; Zayats, Tetyana; Greenwood, Tiffany A.; Anttila, Verner; Akiskal, Hagop Souren; Haavik, Jan; Fasmer, Ole Bernt; Kelsoe, John R.; Johansson, Stefan; Ødegaard, Ketil Joachim.

Genome wide association study identifies variants in NBEA associated with migraine in bipolar disorder. *Journal of Affective Disorders* 2015 ;Volum 172. s.453-461

HAUKELAND UiB

Karabay, Nuri; Öñiz, Adile; Talca, Serhat; Alptekin, Köksal; Hugdahl, Kenneth; Özgören, Murat.

Brain morphometry and electrophysiological recordings in relation to illness duration in schizophrenia. *Neuroscience Letters* 2015 ;Volum 593. s.118-123

HAUKELAND UiB

Kjelby, Eirik; Sinkeviciute, Igne; Gjestad, Rolf; Kroken, Rune Andreas; Løberg, Else-Marie; Jørgensen, Hugo A; Hugdahl, Kenneth; Johnsen, Erik.

Suicidality in schizophrenia spectrum disorders: The relationship to hallucinations and persecutory delusions. *European psychiatry* 2015 ;Volum 30.(7) s.830-836

HAUKELAND UiB UiO

Kompus, Kristiina; Løberg, Else-Marie; Posserud, Maj-Britt Rocío; Lundervold, Astri.

Prevalence of auditory hallucinations in Norwegian adolescents: Results from a population-based study. *Scandinavian Journal of Psychology* 2015 ;Volum 56.(4) s.391-396

HAUKELAND UiB UiO UNI

Kompus, Kristiina; Westerhausen, Rene; Craig-Craven, Alexander Richard; Kreegipuu, Kairi; Pöldver, Nele; Passow, Susanne; Specht, Karsten; Hugdahl, Kenneth; Näätänen, Risto.

Resting-state glutamatergic neurotransmission is related to the peak latency of the auditory mismatch negativity (MMN) for duration deviants: An 1H-MRS-EEG study. *Psychophysiology* 2015 ;Volum 52.(9) s.1131-1139

HAUKELAND UiB UiO

Krane-Gartiser, Karoline; Henriksen, Tone Elise Gjøtterud; Vaaler, Arne Einar; Fasmer, Ole Bernt; Morken, Gunnar.

Actigraphically assessed activity in unipolar depression: A comparison of inpatients with and without motor retardation. *Journal of Clinical Psychiatry* 2015 ;Volum 76.(9) s.1181-1187

HAUKELAND HELSEFONNA NTNU STO UiB

Kråkvik, Bodil; Larøi, Frank; Kalhovde, Anne Martha; Hugdahl, Kenneth; Kompus, Kristiina; Salvesen, Øyvind; Stiles, Tore C; Vedul-Kjelsås, Einar.

Prevalence of auditory verbal hallucinations in a general population: A group comparison study. *Scandinavian Journal of Psychology* 2015 ;Volum 56.(5) s.508-515

HAUKELAND HVprivate NTNU STO UiB

Leiknes, Kari Ann; Cooke, Mary Jennifer; Jarosch-von Schweder, Lindy; Harboe, Ingrid; Høie, Bjørg.

Electroconvulsive therapy during pregnancy : a systematic review of case studies. *Archives of Women's Mental Health* 2015 ;Volum 18.(1)

HAUKELAND NOKC NTNU STO

Lundervold, Astri; Halleland, Helene; Brevik, Erlend Joramo; Haavik, Jan; Sørensen, Lin.

Verbal Memory Function in Intellectually Well-Functioning Adults With ADHD: Relations to Working Memory and Response Inhibition. *Journal of Attention Disorders* 2015 s.1-11

HAUKELAND UiB

Løberg, Else-Marie; Jørgensen, Hugo A; Kroken, Rune; Johnsen, Erik.

Auditory verbal hallucinations reflect stable auditory attention deficits: A prospective study. *Cognitive Neuropsychiatry* 2015 ;Volum 20.(1) s.81-94

HAUKELAND UiB

PUBLIKASJONER HENTET FRA CRISTIN

Mellesdal, Liv Solrunn; Gjestad, Rolf; Johnsen, Erik; Jørgensen, Hugo A; Ødegaard, Ketil Joachim; Kroken, Rune Andreas; Mehlum, Lars.

Borderline personality disorder and posttraumatic stress disorder at psychiatric discharge predict general hospital admission for self-harm. *Journal of Traumatic Stress* 2015 ;Volum 28.(6) s.556-562

HAUKELAND UiB UiO

Mertens, Jerome; Wang, Qiu-Wen; Kim, Yongsung; Yu, Diana X.; Pham, Son; Yang, Bo; Zheng, Yi; Diffenderfer, Kenneth E.; Zhang, Jian; Soltani, Sheila; Eames, Tameji; Schafer, Simon T.; Boyer, Leah; Marchetto, Maria C.; Nurnberger, John I.; Calabrese, Joseph R.; Ødegaard, Ketil Joachim; McCarthy, Michael J.; Zandi, Peter P.; Alba, Martin; Nievergelt, Caroline M.; Mi, Shuangli; Brennand, Kristen J.; Kelsoe, John R.; Gage, Fred H.; Yao, Jun.

Differential responses to lithium in hyperexcitable neurons from patients with bipolar disorder. *Nature* 2015 ;Volum 527.(7576) s.95-99

HAUKELAND UiB

Nielsen, Morten Birkeland; Tangen, Tone; Idsøe, Thormod; Matthiesen, Stig Berge; Magerøy, Nils.

Post-traumatic stress disorder as a consequence of bullying at work and at school. A literature review and meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior* 2015 ;Volum 21. s.17-24

BI HAUKELAND STAMI UiB UIS

Nordgreen, Tine; Andersson, Gerhard; Havik, Odd E..

Veiledet internett-behandling for mild og moderat depresjon : en pilotstudie. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening* 2015 ;Volum 52.(8) s.647-654

HAUKELAND UiB

Nordgreen, Tine; Haug, Thomas; Öst, Lars-Göran; Andersson, Gerhard; Carlbring, Per; Kvale, Gerd; Tangen, Tone; Heiervang, Einar; Havik, Odd E..

Stepped care versus direct face-to-face cognitive behavior therapy for social anxiety disorder and panic disorder: A randomized effectiveness trial. *Behavior Therapy* 2015 ;Volum 47.(2) s.166-183

HAUKELAND UiB UiO

Nordmo, Magnus; Sinding, Aksel Inge; Carlbring, Per; Andersson, Gerhard; Havik, Odd E.; Nordgreen, Tine.

Internet-delivered cognitive behavioural therapy with and without an initial face-to-face psychoeducation session for social anxiety disorder: a pilot randomized controlled trial. *Internet Interventions* 2015 ;Volum 2.(4) s.429-436

HAUKELAND UiB

Ocklenburg, Sebastian; Güntürkün, Onur; Hugdahl, Kenneth; Hirnstein, Marco.

Laterality and mental disorders in the postgenomic age - A closer look at schizophrenia and language lateralization. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews* 2015 ;Volum 59. s.100-110

HAUKELAND UiB

Oltedal, Leif; Kessler, Ute; Erslund, Lars; Grüner, Renate; Andreassen, Ole Andreas; Haavik, Jan; Hoff, Per Ivar; Hammar, Åsa; Dale, Anders Martin; Hugdahl, Kenneth; Ødegaard, Ketil Joachim.

Effects of ECT in treatment of depression: Study protocol for a prospective neuroradiological study of acute and longitudinal effects on brain structure and function. *BMC Psychiatry* 2015 ;Volum 15:94.

HAUKELAND OUS UiB UiO

Passow, Susanne; Specht, Karsten; Adamsen, Tom Christian; Biermann, Martin; Brekke, Njål; Craig-Craven, Alexander Richard; Erslund, Lars; Grüner, Renate; Kleven-Madsen, Nina; Kvernenes, Ole Heine; Schwarzlmüller, Thomas; Olesen, Rasmus Aamand; Hugdahl, Kenneth.

Default-mode network functional connectivity is closely related to metabolic activity. *Human Brain Mapping* 2015 ;Volum 36.(6) Suppl. 00. s.2027-2038

HAUKELAND UiB UiO

Plessen, Kerstin J.; Allen, Elena; Eichele, Heike; Wageningen, Heidi Karin van; Høvik, Marie Farstad; Sørensen, Lin; Worren, Marius Kalsås; Hugdahl, Kenneth; Eichele, Tom.

Reduced error signalling in medication-naïve children with ADHD: associations with behavioural variability and post-error adaptations. *Journal of Psychiatry & Neuroscience* 2015 ;Volum 41.(2) s.77-87

HAUKELAND NHH UiB

Roberts, Susanna; Keers, Robert; Lester, Kathryn J.; Coleman, Jonathan R.I.; Breen, Gerome; Arendt, Kristian; Blatter-Meunier, Judith; Cooper, Peter; Creswell, Cathy; Fjermestad, Krister; Havik, Odd E.; Herren, Chantal; Hogendoorn, Sanne M.; Hudson, Jennifer L.; Krause, Karen; Lyneham, Heidi J.; Morris, Talia; Nauta, Maaïke; Rapee, Ronald M.; Rey, Yasmin; Schneider, Silvia; Schneider, Sophie C.; Silverman, Wendy K; Thastum, Mikael; Thirlwall, Kerstin; Waite, Polly; Eley, Thalia C.; Wong, Chloe C.Y..

HPA axis related genes and response to psychological therapies: genetics and epigenetics. *Depression and Anxiety (Print)* 2015 ;Volum 32.(12) s.861-870

HAUKELAND

PUBLIKASJONER HENTET FRA CRISTIN

Sandvik, Asle Makoto; Hansen, Anita Lill; Hystad, Sigurd William; Johnsen, Bjørn Helge; Bartone, Paul T..

Psychopathy, anxiety, and resiliency – Psychological hardiness as a mediator of the psychopathy–anxiety relationship in a prison setting. *Personality and Individual Differences* 2015 ;Volum 72. s.30-34

HAUKELAND UiB

Schøyen, Helle Kristine; Kessler, Ute; Andreassen, Ole Andreas; Auestad, Bjørn Henrik; Bergsholm, Per; Malt, Ulrik Fredrik; Morken, Gunnar; Ødegaard, Ketil Joachim; Vaaler, Arne Einar.

Response to Kellner and Fink. *American Journal of Psychiatry* 2015

HAUKELAND NTNU OUS UiB UiO UIS

Schøyen, Helle Kristine; Kessler, Ute; Andreassen, Ole Andreas; Auestad, Bjørn Henrik; Bergsholm, Per; Malt, Ulrik Fredrik; Morken, Gunnar; Ødegaard, Ketil Joachim; Vaaler, Arne Einar.

Response to Kotzalidis et al. *American Journal of Psychiatry* 2015

HAUKELAND NTNU OUS UiB UiO UIS

Solberg, Berit Skretting; Haavik, Jan; Halmøy, Anne.

Health Care Services for Adults With ADHD: Patient Satisfaction and the Role of Psycho-Education... *Journal of Attention Disorders* 2015

HAUKELAND HVprivate UiB

Solem, Stian; Borgejordet, Synne; Haseth, Svein; Hansen, Bjarne; Håland, Åshild Tellefsen; Bailey, Robin.

Symptoms of health anxiety in obsessive–compulsive disorder: Relationship with treatment outcome and metacognition. *Journal of Obsessive-Compulsive and Related Disorders* 2015 ;Volum 5. s.76-81

HAUKELAND NTNU SSHF STO UiB

Solem, Stian; Hagen, Kristen; Hansen, Bjarne; Håland, Åshild Tellefsen; Launes, Gunvor; Lewin, Adam; Storch, Eric A; Vogel, Patrick A..

Thought content and appraisals in cognitive behavior therapy for obsessive-compulsive disorder. *Journal of Cognitive Psychotherapy* 2015 ;Volum 29.(2) s.106-115

HAUKELAND NTNU SSHF STO

Solem, Stian; Hagen, Kristen; Wenaas, Christoffer; Håland, Åshild Tellefsen; Launes, Gunvor; Vogel, Patrick A.; Hansen, Bjarne; Himle, Joseph A.

Psychotic and schizotypal symptoms in non-psychotic patients with obsessive-compulsive disorder. *BMC Psychiatry* 2015 ;Volum 15.

HAUKELAND NTNU SSHF STO

Solem, Stian; Håland, Åshild Tellefsen; Hagen, Kristen; Launes, Gunvor; Hansen, Bjarne; Vogel, Patrick A.; Himle, Joseph A.

Interpersonal style in obsessive compulsive disorder. *The Cognitive Behaviour Therapist* 2015 ;Volum 8.

HAUKELAND HMR NTNU SSHF STO UiB

Thorsen, Anders Lillevik; van den Heuvel, Odile A.; Hansen, Bjarne; Kvale, Gerd.

Neuroimaging of psychotherapy for obsessive-compulsive disorder: A systematic review. *Psychiatry Research : Neuroimaging* 2015 ;Volum 233.(3) s.306-313

HAUKELAND UiB

Tillman, Carin; Brocki, Karin C.; Sørensen, Lin; Lundervold, Astri.

A longitudinal examination of the developmental executive function hierarchy in children with externalizing behavior problems. *Journal of Attention Disorders* 2015 ;Volum 19.(6) s.496-506

HAUKELAND UiB UNI

van den Heuvel, Odile A..

Toward brain-based guidance of clinical practice. *JAMA psychiatry* 2015 ;Volum 72.(2) s.108-109

HAUKELAND

Vårin, Albrigtsen; Eskeland, Benedicte; Mæhle, Magne Olav.

Ties of silence - Family lived experience of selective mutism in identical twins. *Clinical Child Psychology and Psychiatry* 2015

HAUKELAND HISF UNI

PUBLIKASJONER HENTET FRA CRISTIN

Weber, Heike; Kittel-Schneider, Sarah; Heupel, Julia; Weißflog, Lena; Kent, Lindsey; Freudenberg, Florian; Alttoa, Aet; Post, Antonia; Herterich, Sabine; Haavik, Jan; Halmøy, Anne; Fasmer, Ole Bernt; Landaas, Elisabeth Toverud; Johansson, Stefan; Cormand, Bru; Ribasés, Marta; Sánchez-Mora, Cristina; Ramos-Quiroga, Josep Antonio; Franke, Barbara; Lesch, Klaus-Peter; Reif, Andreas.

On the role of NOS1 ex1f-VNTR in ADHD-allelic, subgroup, and meta-analysis. *American Journal of Medical Genetics Part B: Neuropsychiatric Genetics* 2015 ;Volum 168.(6) s.445-458

HAUKELAND UiB

Wergeland, Gro Janne; Fjermestad, Krister; Marin, Carla E.; Bjelland, Ingvar; Haugland, Bente Storm Mowatt; Silverman, Wendy K.; Öst, Lars-Göran; Bjåstad, Jon Fauskanger; Oeding, Kristin; Havik, Odd E.; Heiervang, Einar.

Predictors of treatment outcome in an effectiveness trial of cognitive behavioral therapy for children with anxiety disorders. *Behaviour Research and Therapy* 2015 ;Volum 76. s.1-12

FRAMBU HAUKELAND OUS SUS UiB UiO UNI

Wergeland, Gro Janne; Fjermestad, Krister; Marin, Carla E.; Haugland, Bente Storm Mowatt; Silverman, Wendy K.; Øst, Lars Gøran; Havik, Odd E.; Heiervang, Einar.

Predictors of dropout from community clinic child CBT for anxiety disorders. *Journal of Anxiety Disorders* 2015 ;Volum 31. s.1-10

FRAMBU HAUKELAND OUS UiB UiO UNI

Westerhausen, Rene; Bless, Josef J; Passow, Susanne; Kompus, Kristiina; Hugdahl, Kenneth.

Cognitive control of speech perception across the lifespan: A large-scale cross-sectional dichotic listening study. *Developmental Psychology* 2015 ;Volum 51.(6) s.806-815

HAUKELAND UiB UiO

Winge, Ingeborg; Teigen, Knut; Fossbakk, Agnete; Mahootchi, Elaheh; Kleppe, Rune; Sköldberg, Filip; Kämpe, Olle; Haavik, Jan.

Mammalian CSAD and GADL1 have distinct biochemical properties and patterns of brain expression. *Neurochemistry International* 2015 ;Volum 90. s.173-184

HAUKELAND UiB

Zayats, Tetyana; Athanasiu, Lavinia; Sønderby, Ida Elken; Djurovic, Srdjan; Westlye, Lars Tjelta; Tamnes, Christian Krog; Fladby, Tormod; Aase, Heidi; Zeiner, Pål; Reichborn-Kjennerud, Ted; Knappskog, Per; Knudsen, Gun Peggy; Andreassen, Ole Andreas; Johansson, Stefan; Haavik, Jan.

Genome-wide analysis of attention deficit hyperactivity disorder in Norway. *PLoS ONE* 2015 ;Volum 10.(4)

AHUS FHI HAUKELAND OUS UiB UiO

Zayats, Tetyana; Johansson, Stefan; Haavik, Jan.

Expanding the toolbox of ADHD genetics. How can we make sense of parent of origin effects in ADHD and related behavioral phenotypes?. *Behavioral and Brain Functions* 2015 ;Volum 11:33.

HAUKELAND UiB

Øst, Lars Gøran; Havnen, Audun; Hansen, Bjarne; Kvale, Gerd.

Cognitive behavioral treatments of obsessive-compulsive disorder. A systematic review and meta-analysis of studies published 1993–2014. *Clinical Psychology Review* 2015 ;Volum 40. s.156-169

HAUKELAND UiB